

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Методика обліку капітальних інвестицій та аналіз інвестиційної
привабливості»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньою програмою
Облік і оподаткування
спеціальності 071 Облік і оподаткування
ступеня вищої освіти магістр
групи 1
Ярошенко Олексенко (Тимко) А. К.
Керівник: Мокієнко Т. В.

Полтава 2024 року

ЗМІСТ

	ст.
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ	8
1.1. Сутність, класифікацій та оцінка капітальних інвестицій	8
1.2. Стан досліджуваності проблеми та наукові шляхи їх вирішення	18
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ	24
2.1. Організаційно-правові основи функціонування підприємства	24
2.2. Синтетичний, аналітичний облік капітальних інвестицій та відображення у звітності	28
2.3. Податкові аспекти обліку капітальних інвестицій	37
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	39
3.1. Фінансово-економічна характеристика підприємства	39
3.2. Ретроспективний аналіз капітальних інвестицій	49
3.3. Аналіз інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання та шляхи її підвищення	51
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57
ДОДАТКИ	68

ВСТУП

Актуальність теми. Економічний розвиток країни, ефективність підприємництва та успіх окремих компаній залежать від багатьох чинників, серед яких важливу роль відіграє загальна інвестиційна активність суб'єктів господарювання в здійсненні капітальних інвестицій. Реальне інвестування сприяє оновленню основних засобів, впровадженню інноваційних технологій, зростанню продуктивності існуючих виробничих потужностей, а також зменшенню енерговитрат і негативного впливу на навколишнє середовище. Це забезпечує стабільне функціонування підприємств в умовах конкуренції та сприяє стабілізації та розвитку економіки країни.

Важливим є вивчення сучасних тенденцій капітальних інвестицій і їхнього впливу на формування національного багатства, зокрема на зміну темпів зростання валового внутрішнього продукту. Потреба в активному збільшенні обсягів капітальних інвестицій в Україні для оновлення застарілих виробничих потужностей і впровадження технічних та технологічних інновацій, що сприятиме підвищенню ефективності та конкурентоспроможності національної економіки, підкреслює актуальність дослідження цього питання.

Аналізу інвестиційної діяльності підприємств та проблем розвитку капітального інвестування присвячено чимало робіт українських та зарубіжних науковців, серед яких О. Білоусова, А. Загородній та Ю. Стадницький, В. Кентон, П. Кузьмович, Т. Остапчук, А. Пересада, К. Паливода, Т. Радевич, Й. Ридаровська та інші. Автори представили аналіз складу капітальних інвестицій, розглянули критерії для їх класифікації та розкрили методи їхнього стимулювання.

Подмешальська Ю. В. і Мельник С. В., а також Ярмолюк О. Ф. та Дмитренко О. М. аргументують необхідність уточнення сутності категорії «капітальні інвестиції» з метою вдосконалення системи їх обліку. Майорова Т. В., Крук В. В. та Шевчук Я. В. розглядають нові підходи до

визначення змісту і форм капітальних інвестицій, а також основні проблеми, пов'язані з їх реалізацією.

Мета та завдання для дослідження. Мета дослідження в кваліфікаційної роботи полягає у вивченні та оптимізації структури обліково-аналітичної системи в галузі капітального інвестування з метою забезпечення ефективного поточного та стратегічного управління розвитком підприємства. Для досягнення цієї мети в рамках кваліфікаційної роботи передбачається розв'язання наступних завдань:

- розгляд сутності та значення капітальних інвестицій у господарській діяльності підприємства;
- покращення класифікації інвестицій для більш раціональної організації їх аналітичного та синтетичного обліку;
- провести порівняльний аналіз вітчизняних та зарубіжних обліково-аналітичних систем в інвестиційній сфері;
- розгляд особливостей та проблем обліку капітальних інвестицій у будівництво, придбання та створення необоротних активів;
- аналіз методико-організаційних аспектів обліку капітальних інвестицій у автоматизованій системі ТОВ «XXX»;
- оцінка структури та динаміки капітального інвестування досліджуваного підприємства;
- оцінка інвестиційної привабливості ТОВ «XXX».

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження є система обліку та аналітики в області капітальних інвестицій. Предметом дослідження є теоретичні, методичні та організаційні аспекти обліку капітальних інвестицій та оцінка їх ефективності ТОВ «XXX».

У процесі дослідження застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи, такі як теоретичне узагальнення, встановлення причино-наслідкових зв'язків, методи спостереження і порівняння, системний аналіз, використання аналогій, конкретизація та узагальнення, індукція та дедукція.

Інформаційною базою дослідження послужили праці провідних

вітчизняних та зарубіжних вчених, періодичні видання, методична та спеціальна література, законодавчі та нормативні документи, а також дані обліку і фінансової звітності ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр.

Наукова новизна одержаних результатів. Новизна отриманих результатів полягає в розробці рекомендацій для вдосконалення методики та організації системи обліку та аналітики у галузі капітального інвестування. Зокрема:

- запропоновано власне трактування терміну «капітальні інвестиції»;
- надано пропозиції щодо їх визнання та класифікації;
- доведено доцільність внесення змін в Наказ про облікову політику та впровадження графіку документообігу;
- запропоновано структуру рахунку 15, що включатиме субрахунки, які більше підходять для досліджуваного підприємства;
- надано пропозиції щодо удосконалення документації та обліку основних засобів капітального характеру.

Результати аналізу структури, динаміки та ефективності капітальних інвестицій представлені на прикладі обліку та звітності ТОВ «XXX».

Практичне значення одержаних результатів полягає в вдосконаленні обліку капітальних інвестицій на ТОВ «XXX», включаючи рекомендації та методологічні підходи до цієї проблеми.

Апробація результатів дослідження. Основні висновки з проведеного дослідження з теми кваліфікаційної роботи були опубліковані у вигляді тез у збірниках наукових праць.

Публікації. У результаті дослідження було оприлюднено три наукові публікації, загальний обсяг яких становить 0,26 умовних друкованих аркушів.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

1.1. Сутність, класифікацій та оцінка капітальних інвестицій

Для досягнення основної мети у сфері виробничо-господарської діяльності в ринкових умовах, що полягає у збільшенні прибутковості підприємств різних організаційно-правових форм, важливо активно впроваджувати стратегію розширеного відтворення. Це передбачає постійне розширення обсягів виробництва відповідно до ринкового попиту, покращення якості продукції та оптимізацію витрат. Лише за таких умов підприємства зможуть зберігати економічну стійкість навіть у кризові періоди. Застосування стратегії розширеного відтворення сприяє модернізації матеріально-технічної бази, впровадженню новітніх досягнень науки і техніки, вдосконаленню організації праці та виробничих процесів, що в результаті забезпечує підвищення ефективності діяльності.

Інтенсивне розширене відтворення дозволяє підприємствам підвищувати продуктивність праці, ефективність використання основних фондів та матеріальних ресурсів, а також покращувати якість продукції. Це призводить до збільшення прибутку та рентабельності, накопичення ресурсів для подальшого розвитку, підвищення технічного рівня виробництва та доходів працівників, а також успішного вирішення інших завдань. Взаємозв'язок між етапами економічного розвитку (рис. 1.1), типом відтворення та оновленням основних засобів набуває особливого значення в сучасних умовах. Ефективний розвиток суспільного виробництва вимагає цілеспрямованого впливу на процеси розширеного відтворення [29].

Аналізуючи ці процеси на мікрорівні, слід зазначити, що інвестиції є основною передумовою для їх реалізації. Кожен суб'єкт господарювання постійно стикається з необхідністю вкладати кошти для збільшення капіталу,

отримання прибутку чи досягнення соціального ефекту.

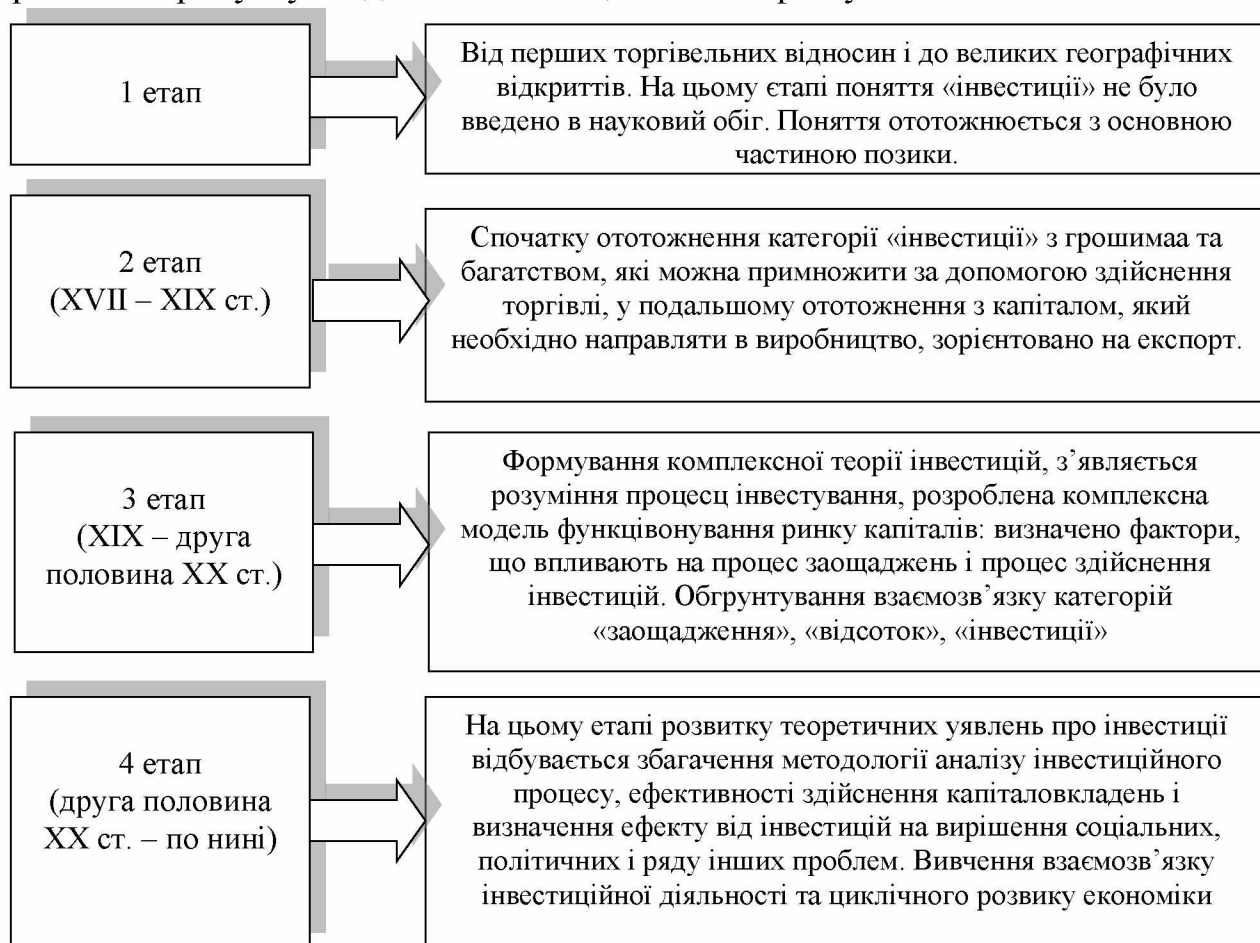

Рис. 1.1. Етапи розвитку категорії «інвестиції»

Інвестиційні процеси стають ключовим елементом відтворювального циклу, який охоплює рух матеріальних, трудових та фінансових ресурсів. Матеріальні й трудові ресурси спрямовані на створення умов для відтворення, тоді як фінансові забезпечують функціонування самого процесу.

Економічна роль інвестицій у відтворювальному процесі відображена на рис. 1.2.

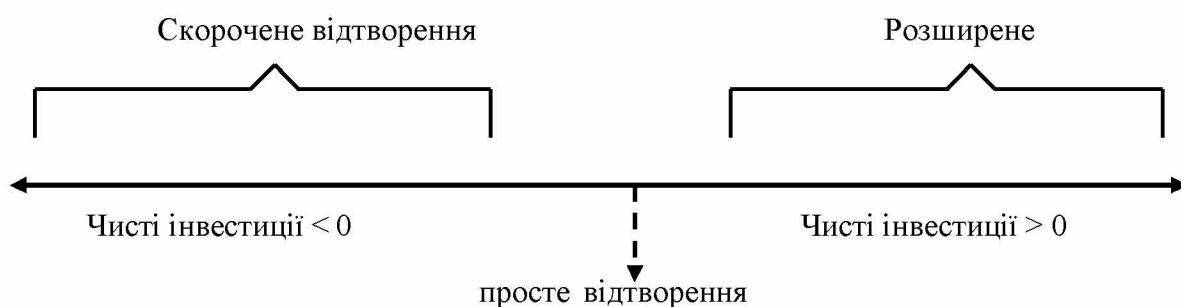

Рис. 1.2. Інвестиції в процесі відтворення

Чисті інвестиції представляють собою загальний обсяг інвестицій, або валових інвестицій зменшених на суму амортизаційних відрахувань. Вони представляють собою вкладення коштів у виробничі активи та виробничий апарат.

Процес відтворення суспільного продукту складається із трьох стадій:

$$Г - Т...В...Т' - Г' \quad (1.1)$$

Перша та третя фази відбуваються в сфері обігу, тоді як друга – в сфері виробництва. Ефективність процесу створення суспільного продукту значною мірою залежить від початкового етапу, оскільки перед інвестуванням у фактори виробництва необхідно ретельно вибирати джерела фінансування, аналізувати можливі напрямки використання капіталу та обґрунтовувати доцільність вкладень. Інвестування є ключовим елементом процесу відтворення, зв'язуючи обіги та забезпечуючи перехід від одного етапу до іншого. Як процес, що охоплює всі етапи обігу, інвестування можна представити як послідовність: інвестування капіталу → використання капіталу → вивільнення капіталу [15].

Після вивільнення капіталу з обігу він може бути знову інвестований у виробництво, що є реінвестуванням, або виведений з обігу (деінвестований). У разі реінвестування процес інвестування повторюється на рівні простого відтворення. Вивчення процесів відтворення на підприємствах потребує чіткого визначення терміну «інвестиції». Теоретичне трактування цього терміну допомагає осмислити інвестиційний процес як засіб відтворення капіталу в цілому, адже капітал – це не лише джерело додаткової вартості, але й основа економічного зростання та досягнення соціальних ефектів. У кінцевому підсумку капітал є матеріальною та фінансовою передумовою для розвитку суспільства та прогресу.

Розглядаючи різноманітність підходів до трактування капіталу, його проявів та ключових функцій, окремо варто акцентувати увагу на здатності капіталу бути інвестованим. Це означає можливість його використання для подальшого зростання. Ця властивість капіталу стає основою економічного

розвитку, оскільки забезпечує підприємствам умови для розширення виробничої діяльності через доступ до інвестиційних ресурсів. Застосування капіталу як інвестицій є особливо важливим на сучасному етапі розвитку виробничих сил, коли мобілізація всіх видів ресурсів, зокрема капіталу, стає необхідністю. Тому значення інвестицій в економічному розвитку є беззаперечним, оскільки вони виступають ключовим механізмом зростання економіки.

Прискорення науково-технічного прогресу сприяє швидким змінам технологічних укладів, що зумовлює потребу в модернізації матеріально-технічної бази підприємств, оновленні технологій та впровадженні високотехнологічної продукції. Успіх на ринку значною мірою залежить від швидкого реагування на ці виклики шляхом інвестування.

З переходом до ринкових відносин в Україні з'явився термін «інвестиції», який став важливим кроком на шляху інтеграції країни у міжнародну систему капіталовкладень. Саме з латинського слова «invest» (вкладати) походить термін «інвестиція». Як вітчизняні, так і закордонні економісти часто розглядають інвестиції як довгострокові вкладення капіталу в різні сектори економіки, інфраструктуру, соціальні програми та охорону навколишнього середовища, як на національному, так і на міжнародному рівнях, з метою розвитку виробництва, соціальної сфери та отримання прибутку.

У загальному сенсі інвестиції – це вкладення капіталу з метою його збільшення в майбутньому. Така інтерпретація є поширеною в Україні, хоча вона була запозичена з міжнародних джерел. Погляди вчених щодо трактування терміну «інвестиції» наведено в додатку А. Економічна сутність інвестицій полягає у використанні додаткового суспільного продукту для поліпшення кількісних та якісних показників усіх складових продуктивних сил суспільства. Джерелами інвестицій є фонд накопичення, що включає частину національного доходу, яка зберігається та спрямовується на розвиток факторів виробництва, а також фонд заміщення, що призначений для

оновлення зношених засобів виробництва через амортизаційні відрахування.

Таким чином, інвестиції можна розглядати як засіб відкладення на майбутнє. З фінансової точки зору інвестиції охоплюють різноманітні активи, які вкладаються в економічну діяльність з метою отримання прибутку. З економічної ж точки зору інвестиції – це витрати на створення, розширення або технічне оновлення капіталу.

У науковій літературі термін «інвестиції» часто означає будь-яке вкладення коштів, що може або не може призвести до зростання капіталу чи отримання прибутку, включаючи «споживчі інвестиції», тобто покупки предметів тривалого користування [54].

Термін «інвестиції» має кілька визначень. У широкому контексті інвестування означає відкладання грошей сьогодні для отримання більшої суми в майбутньому.

Однак важливо розрізняти реальні та фінансові інвестиції. Реальні інвестиції включають вкладення в матеріальні активи, такі як земля, обладнання та заводи, тоді як фінансові інвестиції стосуються угод, оформлених на папері, як-от акції та облігації. В індустріально розвинених країнах більшість інвестицій здійснюється в фінансову сферу, в той час як у менш розвинутих економіках ситуація виглядає інакше.

Згідно із Законом України «Про інвестиційну діяльність», інвестиції включають всі форми матеріальних та інтелектуальних цінностей, що вкладаються у підприємницьку діяльність та інші сфери, що забезпечують прибуток або соціальний ефект. Це визначення не охоплює грошову форму інвестицій, яка є основною на сьогодні, і не вказує конкретно на мету інвестування, що дещо обмежує спектр можливих ефектів від інвестицій.

Відповідно до Податкового кодексу України, інвестиції трактуються як господарські операції, що передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав або цінних паперів за грошові кошти чи інше майно. Однак це визначення не включає інвестиції в оборотні засоби і не завжди свідчить про нову інвестиційну діяльність, оскільки зміна

форми активів може бути простою.

На законодавчому рівні термін «капітальні інвестиції» визначається таким чином: згідно з Законом України «Про інвестиційну діяльність», капітальні вкладення призводять до відновлення основних засобів та приросту матеріальних запасів. В Податковому кодексі капітальні інвестиції трактуються як операції, що включають придбання будівель, споруд, інших основних засобів та нематеріальних активів, що підлягають амортизації [59].

В загальному контексті інвестиції можна розглядати як вкладення грошових, матеріальних та інтелектуальних цінностей у об'єкти підприємницької діяльності з метою отримання прибутку або досягнення інших вигод. Професор Крупка Я. Д. виділяє кілька характеристик інвестиційного процесу [28]:

1. Інвестиції зазвичай передбачають значні фінансові витрати.
2. Користь від інвестицій може бути отримана лише в майбутньому.
3. Інвестування супроводжується ризиками та невизначеністю.
4. Вкладення в підприємство через будівництво, придбання основних засобів є капітальними інвестиціями.

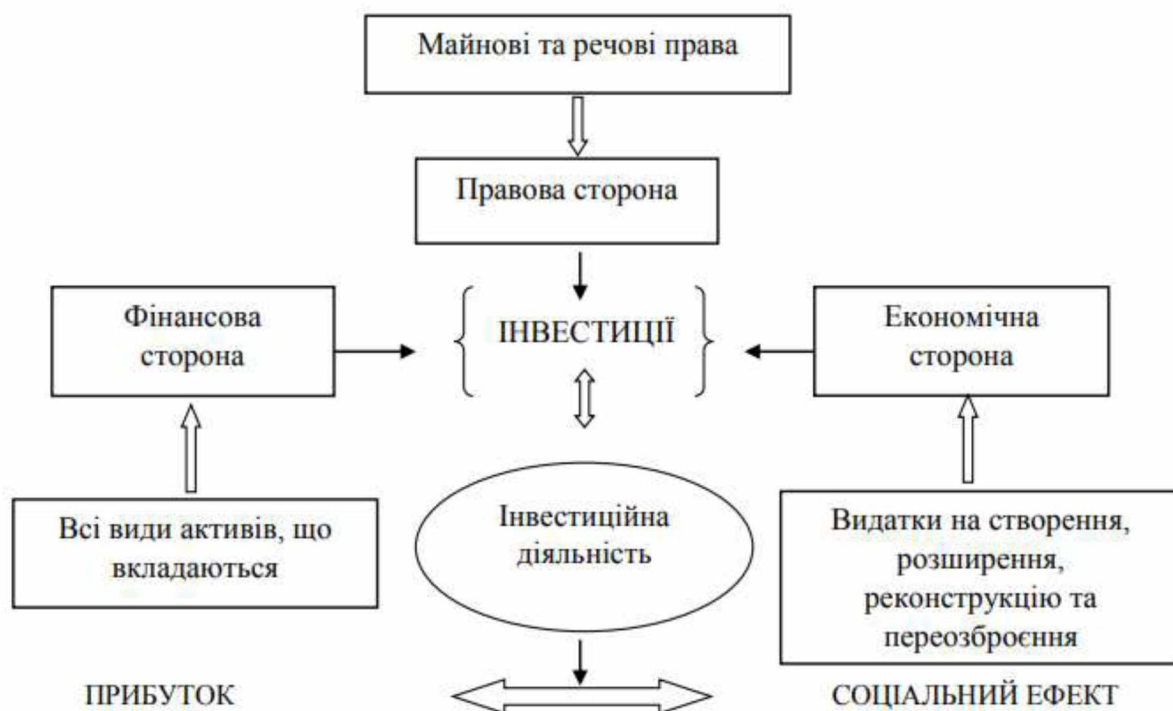

Рис. 1.3. Сутнісні джелела здійснення інвестиції

В Україні зовнішні інвестиції часто спрямовуються не на розвиток виробництва, а на торговельну сферу, що обмежує інвестиції в технології та виробничі потужності. Імпортозаміщення та інвестування в промисловість вимагають державного регулювання.

Також інколи капітальні вкладення не є інвестиціями з економічної точки зору, коли іноземні компанії використовують виробничі потужності як сировину або для продажу. Інвестиційна діяльність, пов'язана з капітальними інвестиціями, є важливою для стабільного функціонування підприємства.

Інвестиції розглядаються в бухгалтерії через національні та міжнародні стандарти. Зокрема, НП(С)БО 7 визначає капітальні інвестиції як витрати на будівництво, реконструкцію, модернізацію, а міжнародні стандарти не використовують термін «капітальні інвестиції», зосереджуючись на основних засобах. Інвестиційна нерухомість у міжнародних стандартах визнається як об'єкт для обліку з метою отримання орендних платежів або збільшення капіталу [40].

Отже, відсутність єдиного підходу до визначення капітальних інвестицій та їх обліку є проблемою, яка потребує вдосконалення законодавства та стандартів. В Україні визнання капітальних інвестицій як активів сприяє більш детальному обліку і відновленню основних засобів, що позитивно впливає на розвиток підприємств (додаток Б).

Мета інвестиційної діяльності повинна включати комплексне ресурсне забезпечення структурних змін в економіці, створення сприятливого інвестиційного клімату, мобілізацію різних джерел інвестицій та їх ефективне використання, стимулювання розвитку виробничого сектору і створення умов для збільшення внутрішніх інвестиційних ресурсів.

З метою планування, обліку і відображення у звітності, інвестиції класифікуються за різними ознаками. На рис. 1.4 подано класифікацію інвестицій, розроблену Крупкою Я. Д., Пителем С. В. та Мельничук І. В. [28].

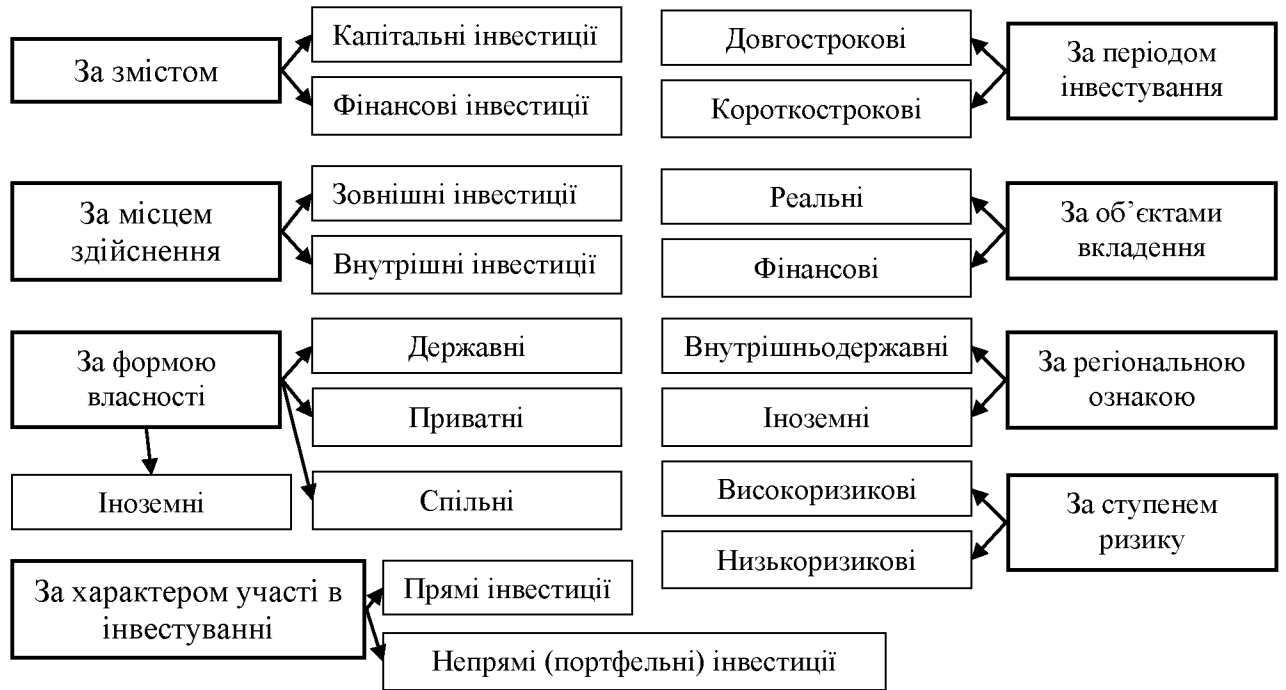

Рис. 1.4. Класифікація інвестицій

Доцільно розглянути класифікацію капітальних інвестицій на рис. 1.5.

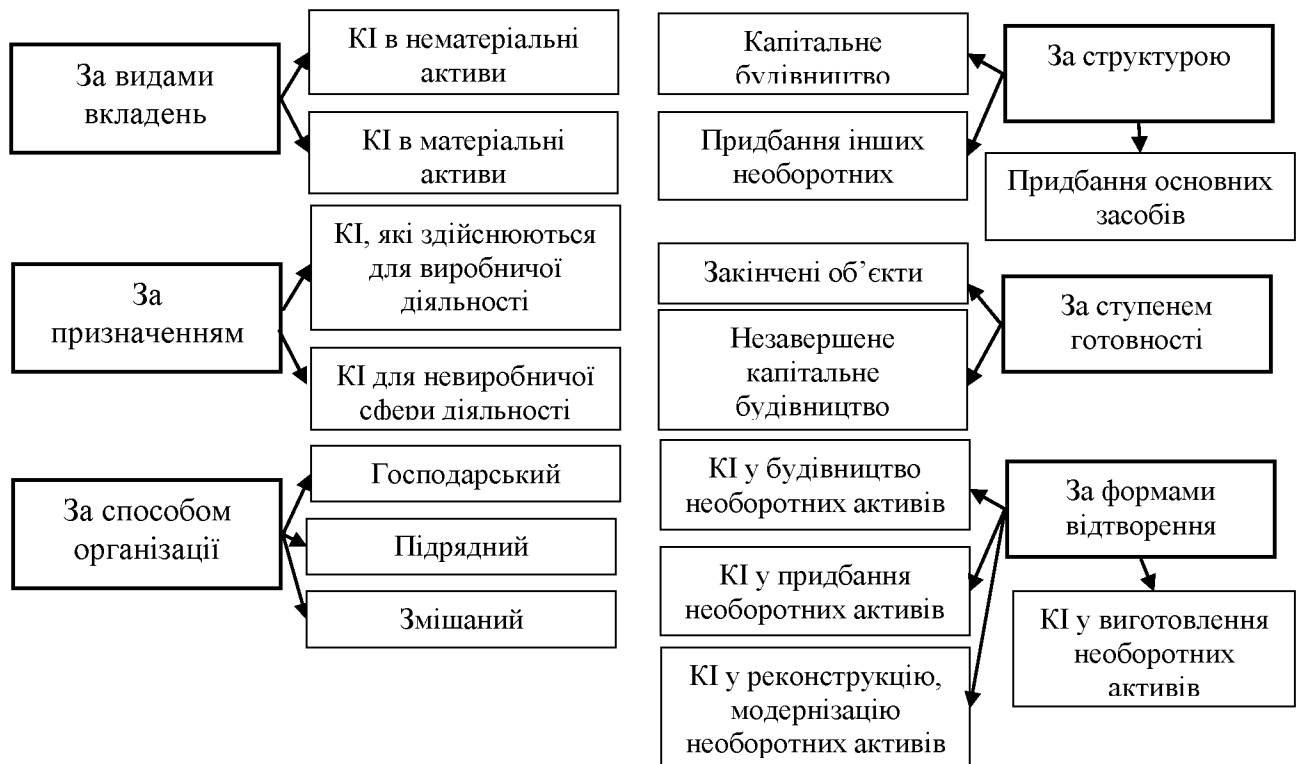

Рис. 1.5. Класифікація капітальних інвестицій

Методи оцінювання капітальних інвестицій відіграють ключову роль у системі їх обліку. Від коректності такої оцінки залежить точність відображення витрат, доходів та фінансових результатів (прибутків або збитків) підприємства. Як зазначає Я. Д. Крупка, ці методи можна умовно поділити на дві категорії: консервативні та динамічні [28].

Консервативні методи ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку, тому вони забезпечують високу точність на момент проведення оцінки. Проте ці методи не враховують таких чинників, як фактор часу, ринкову кон'юнктуру, інфляцію та інші зовнішні умови. До консервативних методів належать оцінювання за історичною собівартістю, нормативними витратами, первісною та залишковою вартістю.

Динамічні методи включають оцінку за поточною, чистою, справедливою, дисконтованою вартістю, а також за експертною оцінкою. Вони базуються на ринкових принципах і спрямовані на врахування майбутніх доходів. Завдяки своїй адаптивності динамічні методи більш ефективно відповідають на постійні зміни в ринковому середовищі порівняно з консервативними підходами [28].

Узагальнені основні види оцінки, які застосовуються в зарубіжній та вітчизняній практиці, наведено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Класифікація видів та методів оцінки

Вид оцінки	Метод оцінки
1	2
Первісна вартість, або історична вартість (original costs)	За сумою грошових коштів, затрачених на будівництво чи придбання активів
Відновна вартість, або поточна собівартість (replacement value)	За сумою коштів, яка повинна бути заплачена в цей момент при необхідності придбання (створення) такого ж або аналогічного активу
Залишкова (балансова) вартість	За різницею між первісною (відновною) вартістю й нарахованим зносом. Вона входить до валюти балансу
Ринкова вартість (market value)	За сумою коштів, яка може бути одержана при купівлі чи продажу наявних засобів на вільному ринку
Поточна вартість, або вартість реалізації (current value)	За ринковою продажною ціною аналогічних активів

Продовж. табл. 1.2

1	2
Чиста вартість реалізації (net realizable value)	За ціною реалізації без витрат, пов'язаних із реалізацією
Експертна вартість (appraisal value)	За розрахунковою величиною поточної вартості придбання активів
Теперішня вартість (present value)	За теперішньою вартістю майбутніх грошових потоків
Дійсна (ідеальна) вартість	Комплексна оцінка із використанням 1, 2, 3, 7 та 8 методів
Інвестиційна вартість	За розмірами інвестиційних ресурсів, укладених у реалізацію інвестиційного проекту
Справедлива вартість (fair value)	За вартістю, за якою активи можуть бути обмінними між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами
Ліквідаційна вартість	За сумою коштів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) активів після закінчення строку їх корисного використання, за вирахуванням витрат, пов'язаних із продажем (ліквідацією)
Сума очікуваного відшкодування (recoverable amount)	За сумою, яку підприємство сподівається отримати в результаті майбутнього використання активу, включаючи його ліквідаційну вартість
Споживча (внутрішня вартість)	За суб'єктивною цінністю для конкретного власника
Страхова вартість	За вартістю, визначеною з метою страхування об'єкта
Митна вартість	За вартістю імпортованих чи експортованих об'єктів для визначення мита, митних послуг

Відповідно до стандартів бухгалтерського обліку, капітальні інвестиції під час первісного визнання відображаються в балансі за початковою вартістю. Методи визначення початкової вартості об'єктів капітальних інвестицій залежать від способу їхнього надходження на підприємство.

Часто необхідність визначення справедливої вартості виникає під час переведення капітальних інвестицій до складу активів. Навіть за історичного підходу, коли оцінювання здійснюється за витратами, проводиться індексація витрат, що дозволяє привести їх до справедливої вартості.

Згідно з НП(С)БО 7 «Основні засоби», справедлива вартість - це сума, за якою актив може бути проданий або зобов'язання погашене на певну дату за звичайних умов [40].

1.2. Стан досліджуваності проблеми та наукові шляхи їх вирішення

Еволюція категорії «інвестиції» в наукових працях західних дослідників відбувалася окремо, в той час як в Україні цей термін увійшов у науковий обіг лише на початку 1990-х років. Незважаючи на значні досягнення як українських, так і зарубіжних учених у вивченні сутності «інвестицій», це питання залишатиметься предметом теоретичних суперечок. Однак однозначно можна сказати, що інвестиції є основою для формування інших економічних категорій і відображають процес відтворення суспільного капіталу.

На ранніх етапах розвитку (від перших торгових відносин до епохи Великих географічних відкриттів) поняття «інвестиції» ще не існувало, і асоціювалося з частиною позики. З часом термін почав пов'язуватися з грошима та багатством, які можна було збільшити через торгівлю. У період меркантилізму та фізіократії інвестиції стали сприйматися як капітал, направлений на виробництво та орієнтований на експорт.

У XIX - XX століттях сформувалося більш комплексне уявлення про інвестиції, що включало розробку моделі функціонування ринку капіталів та аналіз факторів, що впливають на процеси заощаджень і інвестування. Класична та неокласична школи економіки довели зв'язок між заощадженнями, відсотковою ставкою та інвестиціями.

Сучасний аналіз інвестицій зосереджений на оцінці ефективності капіталовкладень, їхньому впливі на економіку, а також вирішенні соціальних і політичних проблем. Досліджується також взаємозв'язок між інвестиційною діяльністю та економічними циклами [63].

Існує кілька підходів до визначення терміну «інвестиції». Один з них походить від латинського слова «investio» (що означає «одягати»), інший - від «invest» (що означає «вкладати»). У юридичному контексті інвестиції визначаються як довгострокові вкладення капіталу в економіку для отримання прибутку або іншого корисного ефекту. В умовах радянської

економіки замість терміну «інвестиції» використовувався термін «державні планові капіталовкладення».

З фінансової точки зору інвестиції охоплюють будь-які активи, які вносяться з метою отримання доходу. З економічної точки зору це витрати на створення, модернізацію чи розширення основного капіталу, а також зміни в оборотному капіталі. Інвестиції можуть також включати нематеріальні активи, такі як технології чи права інтелектуальної власності.

Незважаючи на різноманітність підходів, інвестиції завжди розглядаються як економічні цінності, спрямовані на досягнення конкретних цілей, таких як створення робочих місць, задоволення суспільних потреб чи досягнення соціально-економічного ефекту.

Ізмайлов Я. О. зазначає, що в умовах глобалізації та трансформацій традиційні підходи до визначення елементів і принципів бухгалтерського обліку потребують оновлення. Він пропонує відмовитися від принципів автономності, єдиного грошового вимірника та безперервності, а принцип історичної собівартості замінити на принцип справедливої вартості. Відповідно до законодавства України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», оцінка активів за історичною собівартістю більше не є ключовою, оскільки цей принцип був скасований.

Деньги С. висловлює думку, що класифікація інвестицій в активи інших суб'єктів господарювання як фінансових є дискусійною. Він вважає, що такі інвестиції слід розглядати як капітальні, якщо вони спрямовані не на фінансові інструменти, а на придбання бізнесу. Це підтверджується тим, що придбання бізнесу можна розглядати як набуття нерухомості з юридичної точки зору, оскільки інвестиції здійснюються не в статутний капітал, а в активи об'єкта.

В обліку залишок статутного капіталу відображає лише грошову оцінку прав на активи, тоді як корпоративні права, що також придбаються, включають можливість впливати на діяльність інвестиційного об'єкта. FASB встановлює чотири критерії для визнання елементів фінансової звітності:

- визначення (definition) – об'єкт відповідає визначенню елемента фінансової звітності;
- вимірність (measurability) – об'єкт має ознаки, що піддаються оцінці;
- релевантність (relevance) – інформація може вплинути на прийняття рішень користувачами;
- надійність (reliability) – інформація є достовірною, нейтральною та перевіркою.

Витрати на забезпечення функціональності об'єкта в робочому стані включаються до загальних витрат, тоді як витрати на покращення його характеристик підлягають капіталізації. Для визначення, до якої категорії належать роботи з підвищення ефективності основних засобів, потрібно ознайомитися з технічною документацією, вивчити правила та інструкції і залучити кваліфікованих спеціалістів.

При інвестуванні в створення новаторських продуктів ресурси витрачаються на дослідження та розробки. Витрати на дослідження не визнаються активами і відразу враховуються як витрати. Столярчук Н. М. визначив ключові критерії для капіталізації витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи: проведення таких робіт установою вперше, наявність конструкторського зразка, можливість відокремлення витрат від загальних, а також потенціал для отримання економічної вигоди [25].

Відповідно до чинного законодавства, біологічний актив класифікується як запас, якщо він не використовується у сільському господарстві. У разі, якщо актив залучений до іншої діяльності та має термін служби понад один рік, його обліковують як основний засіб. Вартість довгострокових біологічних активів визначається як початкова вартість, зменшена на прогнозовані витрати, пов'язані з продажем на момент перенесення.

У контексті капіталізації інвестицій можна виділити кілька загальних ознак активів: вартість може бути достовірно визначена; можливість отримання економічних вигод у майбутньому; підприємство може управляти

активом, несячи всі вигоди та ризики.

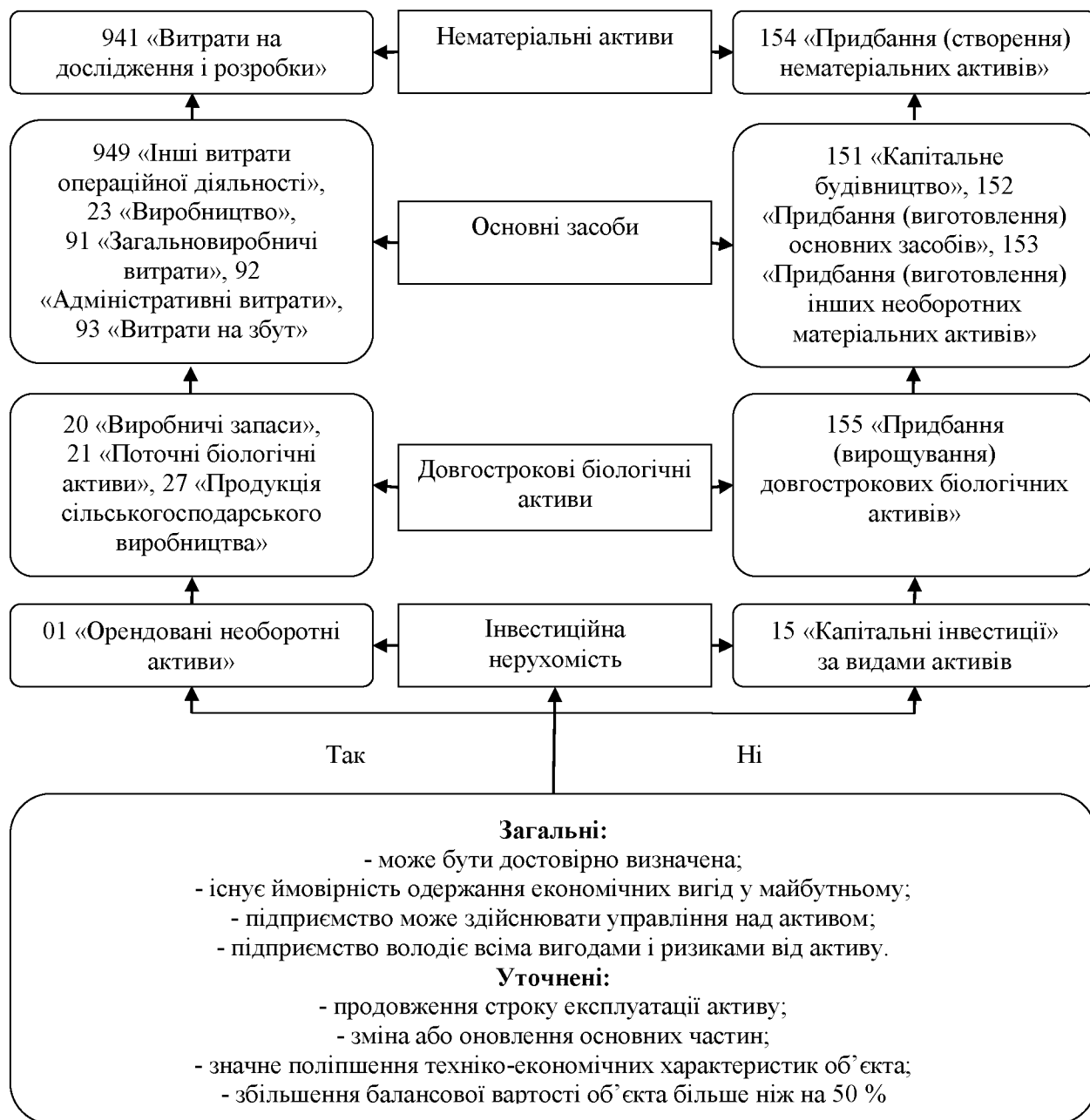

Рис. 1.6. Критерії віднесення витрат до капітальних

Також, при аналізі капітальних інвестицій виділяються умови ідентифікації активів: тривалість експлуатації, оновлення основних частин, значні поліпшення техніко-економічних характеристик, збільшення балансової вартості на понад 50 %. Крім того, в діючому Плані рахунків не передбачено спеціального рахунку для накопичення витрат, пов'язаних з покращенням основних засобів.

Усі витрати на покращення основних засобів повинні бути обліковані на рахунку 15. Однак для відображення цих витрат в межах цього рахунку відсутні окремі підрахунки.

Необхідно визнати, що поточна система обліку капітальних інвестицій не відповідає вимогам для створення відповідної інформації. Облік витрат на покращення основних засобів може бути включений до складу інших капітальних інвестицій, які, окрім витрат на покращення основних засобів, можуть охоплювати також витрати на проектно-пошукові роботи та утримання відділів капітального будівництва. У зв'язку з цим, Майданевич П. М. пропонує створити окремий субрахунок 156 «Інші капітальні інвестиції» на рахунку 15. Саме на цьому рахунку відобразатимуться витрати на покращення основних засобів, з можливістю додавання рахунку третього рівня, наприклад, 1561 «Витрати на покращення основних засобів».

Інформація про витрати на ремонтні роботи має бути представлена відповідно до висновків технічних служб підприємства щодо наявності або відсутності змін, які можуть призвести до поліпшень, що впливають на очікувані економічні вигоди від використання об'єкта. Якщо таких поліпшень не відбувається, витрати мають бути віднесені до відповідного рахунку витрат.

У разі збільшення майбутніх економічних вигід витрати обліковуються як частина інших капітальних інвестицій на рахунку 1561 «Витрати на поліпшення основних засобів». Після завершення ремонтних робіт і введення об'єкта в експлуатацію сума витрат на рахунку 1561 для окремих інвентарних об'єктів списується на збільшення первісної вартості відповідного об'єкта.

За пропозицією З. В. Задорожного, до синтетичного рахунку 15 «Капітальні інвестиції» рекомендується додати субрахунки 156 «Інші капітальні інвестиції» та 157 «Капітальні витрати на поліпшення земель».

Згідно з пропозицією С. Й. Сажинця, слід також впровадити субрахунки: 156 «Обладнання, конструкції та матеріали для будівництва і монтажу», 157 «Незавершені роботи по створенню необоротних активів», 158 «Капітальні витрати на поліпшення необоротних активів», 159 «Інші капітальні інвестиції».

Нестеренко І. В. пропонує вдосконалити бухгалтерський облік капітальних інвестицій шляхом конкретизації бухгалтерських рахунків для обліку операцій з капітальними інвестиціями, визначення рахунків для відображення відтворювальної структури, технологічних елементів витрат, а також налагодження системи управлінського обліку для інвестиційних проєктів. Крім того, необхідно виділити позабалансовий рахунок для накопичення інформації про джерела фінансування капітальних інвестицій.

Чирик Н. В. пропонує реформувати субрахунок «151 Капітальне будівництво», зокрема створивши рахунки третього рівня для різних видів поліпшень: 1511 «Капітальні інвестиції в модернізацію»; 1512 «Капітальні інвестиції в реконструкцію»; 1513 «Капітальні інвестиції в добудову»; 1514 «Капітальні інвестиції в реорганізацію»; 1515 «Капітальні інвестиції в перепрофілювання» та інші.

Ми підтримуємо думку, що план рахунків потребує уточнень, однак вважаємо, що існуючі нормативно-правові норми та підходи до обліку капітальних інвестицій не забезпечують повного відображення результатів інвестиційної діяльності. Однак надмірне розширення кількості субрахунків може ускладнити облік.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

2.1. Організаційно-правові основи функціонування підприємства

ТОВ «ХХХ» було засноване у 1994 р. Керівником підприємства є Колотій Віктор Іванович. Для забезпечення діяльності ТОВ «ХХХ» при його створенні статутом підприємства було затверджено статутний капітал у розмірі 2 млн 726 тис 773 грн., сформований за рахунок грошових вкладів його учасників.

Землі, які використовуються товариством «ХХХ», є в оренді і знаходяться в основному на чорноземах. З використанням всіх агротехнічних засобів вони здатні надавати стабільний врожай різних сільськогосподарських культур.

На даний час керівником підприємства є Колотій І. М., яка має економічну освіту, закінчивши Полтавський сільськогосподарський інститут. Основною метою діяльності товариства є задоволення потреб населення в послугах та товарах, розвиток ринкової інфраструктури в Україні та отримання прибутку. Господарство спеціалізується у розведенні великої рогатої худоби та веде змішане сільське господарство.

Організаційна структура підприємства визначається як комплекс відділів, служб і підрозділів у системі управління, їх системна організація, характер взаємозв'язків та підпорядкування один одному і вищому керівному органу, а також система координаційних та інформаційних зв'язків і розподілу функцій управління між різними рівнями та підрозділами управлінської ієрархії.

Організаційна структура також включає методи розподілу різних видів діяльності між різними частинами структури та координацію їхньої роботи для досягнення загальних цілей підприємства. У межах цієї структури відбуваються всі управлінські процеси і функції, необхідні для виробництва

продукції, у яких беруть участь керівники на всіх рівнях, представники різних категорій та професійних спеціалізацій, а також робітники.

Очолює господарство директор, який має прямого заступника. Товариства має ряд відділів: бухгалтерія, планово-економічний відділ, відділ кадрів, зоотехнічний відділ, агрономічний відділ. Чисельність працівників ТОВ «XXX» складає: 106 особи в 2021 р., 103 осіб у 2022 р. та 101 особи у 2023 р.

Результати такого аналізу є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Вони допомагають керівництву підприємства оптимізувати інвестиції, покращити структуру основних засобів і визначити пріоритетні напрями капітальних вкладень.

Використовуючи дані форми 5 фінансової звітності ТОВ «XXX», проведемо оцінку наявності та руху основних засобів (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

**Динаміка та структура основних засобів (за залишковою вартістю)
ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр.**

Вид основних засобів	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни 2021 р. до 2023 р. (+;-)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у %
Земельні ділянки	409	0,5	409	0,6	409	0,7	-	0,1	-
Будинки, споруди та передавальні пристрої	16791	21,2	14927	20,9	13105	21,2	-3686	-0,1	-22,0
Машини та обладнання	51551	65,2	47483	66,5	40606	65,6	-10945	+0,4	-21,2
Транспортні засоби	8885	11,2	7596	10,6	6379	10,3	-2506	-0,9	-28,2
Інструменти, прилади, інвентар	1237	1,6	922	1,3	1340	2,2	+103	+0,6	+8,3
Інші основні засоби	158	0,2	110	0,2	72	0,1	-86	-0,1	-54,4
Всього	79031	100,0	71447	100,0	61911	100,0	-17120	x	-21,7

Оцінка залишкової вартості основних засобів ТОВ «ХХХ» показала її зниження у 2023 р. на 21,7 % порівняно з 2021 р. Це відбулося за рахунок зменшення залишкової вартості таких елементів: будинків та споруд - на 22 %, машин та обладнання - на 21,2 %, транспортних засобів - на 28,2 %, інших основних засобів - на 54,4 %, а також зростання залишкової вартості інструментів, приладів та інвентарю - на 8,3 %.

У структурі основних засобів ТОВ «ХХХ» домінує частка машин та обладнання, що складає 62,5 %, 66,5 % та 66,5 % відповідно у 2021, 2022 та 2023 рр. Позитивним є те, що у складі основних засобів компанії переважає активна частка.

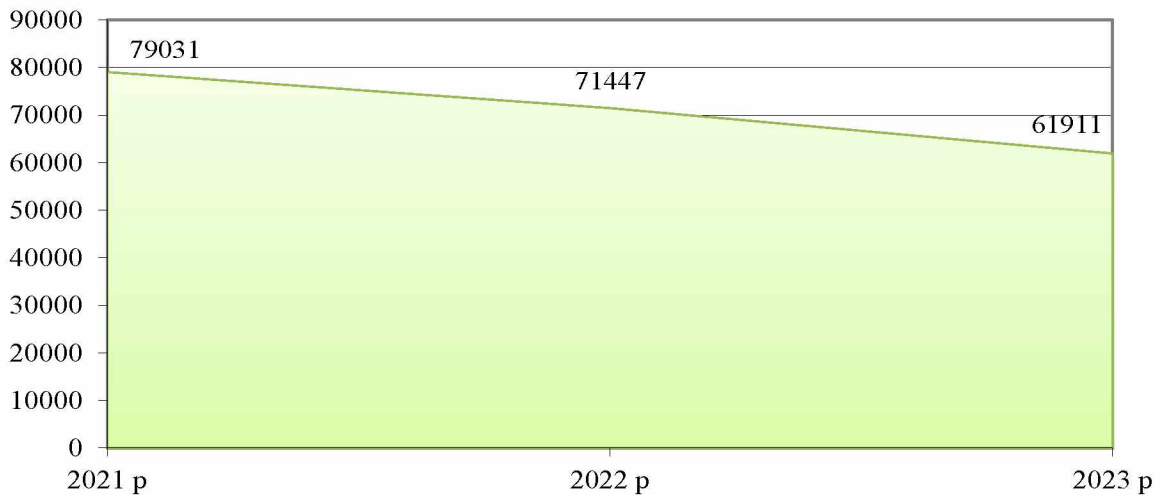

Рис. 2/1. Динаміка залишкової вартості основних засобів ТОВ «ХХХ» за 2021 – 2023 рр.

Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», підприємства мають право самостійно визначати конкретні правила обліку в різних підрозділах через облікову політику. Вона включає різноманітні методи та процедури, що застосовуються для складання та подання фінансової звітності. Вибір облікової політики залежить від багатьох чинників, таких як специфіка галузі, обсяг виробництва, взаємовідносини з податковою системою, форма організації та

кваліфікація бухгалтерів [58].

Основною метою облікової політики є створення системи, що регулює діяльність підприємства відповідно до законодавства України протягом певного періоду. Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», підприємства повинні розкривати свою облікову політику та облікові методи у фінансовій звітності [39].

Облікова політика може змінюватися у разі зміни вимог статуту, регуляторів або для точного відображення подій у фінансовій звітності. Отже, облікова політика є обов'язковою і повинна бути відображена у фінансовій звітності підприємства. Наказ про облікову політику ТОВ «XXX» вже розроблений, але потребує доопрацювання, зокрема, щодо капітальних інвестицій та основних засобів (рис. 2.2).

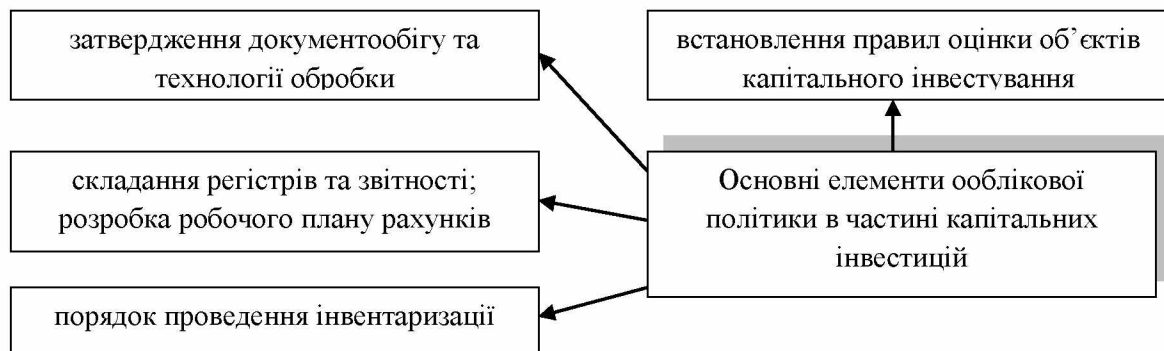

Рис. 2.2. Елементи облікової політики в частині обліку, оцінки та нарахування амортизації основних засобів

Організація бухгалтерського обліку основних засобів ТОВ «XXX» є єдиною системою взаємопов'язаних правил, методів і способів, які охоплюють реєстрацію господарських операцій, накопичення і узагальнення інформації, її зберігання та подальшу передачу. Наказ про облікову політику повинен містити розділ, що визначає основні принципи обліку основних засобів і нарахування амортизації на підприємстві.

Взагалі, елементи облікової політики можна поділити на три основні категорії: організаційні, методичні та технічні аспекти. Кожна складова

облікової політики підприємства об'єднує відповідні об'єкти, для яких існують альтернативні варіанти - елементи.

2.2. Синтетичний, аналітичний облік капітальних інвестицій та відображення у звітності

Бухгалтерський облік і складання фінансової та статистичної звітності на ТОВ «XXX» проводиться згідно з нормативно-правовими актами, розробленими органами, відповідальними за регулювання обліку і звітності в країні. Це дозволяє вести облік і складати фінансову звітність за єдиними стандартами, забезпечуючи порівнянність облікової інформації.

Рахунок 15 «Капітальні інвестиції» використовується для обліку витрат, пов'язаних з придбанням або створенням матеріальних та нематеріальних необоротних активів. Збільшення витрат на придбання чи створення цих активів відображається за дебетом рахунку 15, а їх зменшення - за кредитом.

Рахунок 15 має наступні аналітичні субрахунки [60]:

- 151 «Капітальне будівництво»;
- 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»;
- 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів»;
- 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»;
- 155 «Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів».

Однак обороти цього рахунку не дають змоги оцінити ефективність необоротних активів, які були реалізовані до повного нарахування амортизації. Тому пропонується відкрити додаткові субрахунки до рахунку 15, враховуючи структуру відтворення основних засобів та методи організації інвестиційного циклу.

Джерела фінансування капітальних інвестицій можуть включати як

власні кошти (прибуток, амортизаційні відрахування, фінансування від сторонніх організацій через пайову участь у будівництві та ін.), так і залучені кошти. Кореспонденцію рахунків з придбання основних засобів можна побачити в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Кореспонденція рахунків по обліку придбання основних засобів

Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн
На умовах передоплати			
Постачальник й одержувач - платники ПДВ			
Перераховано аванс в оплату об'єкта, що придбається	371	311	2000
Нараховано податковий кредит по ПДВ	641	644	400
Отримано об'єкт основних засобів від постачальника	152	63,685	2000
Списано податковий кредит по ПДВ	644	63,685	400
Проведено залік заборгованості по перерахованому авансу	63,685	371	2000
Придбаний об'єкт уводиться в експлуатацію	10	152	2000
Постачальники/або одержувач - неплатники ПДВ			
Перераховано аванс в оплату об'єкта, що придбається	371	311	2000
Отримано об'єкт основних засобів від постачальника	152	685	2000
Проведено залік заборгованості по перерахованому авансу	63,685	371	2000
Придбаний об'єкт уводиться в експлуатацію	10	152	2000
На умовах післяоплати			
Постачальник й одержувач - платники ПДВ			
Отримано об'єкт основних засобів від постачальника	152	63,685	5000
Нараховано податковий кредит по ПДВ	641	63,685	1000
Придбаний об'єкт уводиться в експлуатацію	10	152	5000
Перераховано постачальнику оплату за об'єкта, що придбається	63,685	311	6000
Постачальник й/або одержувач - не платники ПДВ			
Отримано об'єкт основних засобів від постачальника	152	63,685	5000
Придбаний об'єкт уводиться в експлуатацію	10	152	5000
Перераховано кошти в оплату придбаного об'єкта	63,685	311	5000

Кореспонденція рахунків щодо створення (будівництва) об'єктів основних засобів різними способами на ТОВ «ХХХ» подана в табл. 2.3.

Ремонт основних засобів може проводитися двома способами. По-перше, господарським методом, коли власними силами підприємства виконуються роботи, і для цього використовуються внутрішні ресурси, такі як будівельні матеріали. В такому випадку об'єкти, що ремонтуються, фіксуються в обліку підприємства, і воно не залучає зовнішніх організацій для виконання ремонту.

Таблиця 2.3

Оформлення в обліку операцій по створенню основних засобів

Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн
Підрядний спосіб будівництва			
Відображено затрати на проектні, будівельно-монтажні роботи за рахунками підрядників, проектних організацій	151	631/685	290000
Відображено ПДВ	641	63/685	58000
Створений об'єкт уводиться в експлуатацію	103	151	348000
Будівництво господарським способом			
Використання власних матеріалів на виготовлення об'єкта	151	20	30000
Нарахована заробітна плата включається до складу капітальних інвестицій (зарплата будівельників)	151	661	18000
Нарахування на фонд оплати праці включаються до складу капітальних інвестицій	151	65	6670
Інші витрати включаються до складу капітальних інвестицій	151	68	10640
Створений об'єкт уводиться в експлуатацію	103	151	65310

По-друге, ремонт може здійснюватися підрядним методом, коли зовнішні організації або спеціалізовані структурні підрозділи самого підприємства виконують ремонтні роботи. У цьому випадку витрати на ремонт фіксуються в бухгалтерському обліку відповідно до визначених процедур для поточного та капітального ремонтів, а також експлуатаційних витрат на утримання й обслуговування.

Приклад. На початку податкового року ТОВ «ХХХ» має ремонтний ліміт у розмірі 10 % від 50 тис. грн. Підприємство-підрядник виконало ремонтні роботи на суму 18 тис. грн (включаючи ПДВ 3 тис. грн). Також були проведені роботи з дообладнання об'єкта на суму 54 тис. грн (включаючи ПДВ 9 тис. грн).

Внаслідок цього дообладнання ремонтний ліміт був перевищений на 10 тис. грн. Додаткові витрати в розмірі 10 тис. грн на дообладнання включаються у податковому та бухгалтерському обліку до первісної вартості об'єкта основних засобів, на який було здійснене дообладнання. Кореспонденціє рахунків наведеної ситуації розглянемо в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Відображення на рахунках бухгалтерського обліку поточного ремонту об'єкта основних засобів

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
	Дебет	Кредит	
Відображено витрати на проведення поточного ремонту об'єкта основних засобів, який використовується в адміністративних цілях	92	631	15 000
Відображено податковий кредит з ПДВ, пов'язаний з виконанням ремонтних робіт	641	631	3000
Перераховано кошти за виконані роботи	631	311	18 000
Відображено витрати на проведення поліпшення об'єкта основних засобів, який використовується для збуту продукції:			
- у сумі, яка визнається у звітному періоді у складі витрат на збут	93	631	35 000
- у сумі, яка включається до первісної вартості об'єкта основних засобів	152	631	10 000
	104	152	10 000
Відображено податковий кредит з ПДВ, пов'язаний з виконанням робіт з дообладнання об'єкта	641	631	9000
Зменшено залишок на позабалансовому рахунку 09 на суму амортизації, яку використано на капітальні інвестиції	09		10 000
Перераховано кошти за виконані роботи з дообладнання об'єкта	631	311	54 000

Приклад. ТОВ «XXX» здійснило ремонт (замінило розбите скло) орендованого автомобіля, який використовується в відділі, на суму 7200 грн (у т.ч. ПДВ - 1200 грн). Далі встановило на автомобілі газобалонне обладнання (із дозволу орендодавця, без компенсації їм вартості робіт), витративши 12000 грн (табл. 2.5).

Таблиця

Облік ремонту й поліпшень орендованого автомобіля

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
	Дебет	Кредит	
А	1	2	3
Ремонт орендованого автомобіля			
Проведено ремонтні роботи (заміна скла)	92	631	6000
Відображено податковий кредит із ПДВ	641	631	1200

Продовж. табл. 2.5

A	1	2	3
Оплачено ремонтні роботи	631	311	7200
Поліпшення орендованого автомобіля			
Установлено газобалонне обладнання	153	631	10000
Відображено податковий кредит із ПДВ	641	631	2000
Оплачено роботи з установлення газобалонного обладнання	631	311	12000
Капіталізовано витрати на поліпшення орендованого автомобіля	117	153	10000
Нараховано амортизацію на поліпшення орендованого автомобіля	92	132	277

Відповідно до інструкції щодо застосування Плану рахунків, витрати допоміжних виробництв фіксуються на рахунку 23 «Виробництво». З цього рахунку здійснюється кредитування для відображення собівартості продукції, виготовленої у допоміжних виробництвах – виробів, робіт, послуг. Рекомендується використовувати цей рахунок для накопичення витрат на ремонти на окремому субрахунку та їх списання на відповідні рахунки витрат у кінці звітної періоду, залежно від призначення відремонтованих об'єктів основних засобів.

Однак на рахунку «Капітальні інвестиції» не передбачено відображення витрат на поліпшення основних засобів. Водночас, на наш погляд, цей рахунок є найбільш доцільним для обліку таких витрат, оскільки він дає змогу об'єднувати всі витрати на покращення конкретного об'єкта основних засобів та списувати їх через дебет рахунку «Основні засоби».

Ми вважаємо, що для забезпечення детального обліку витрат на поліпшення основних засобів на рахунку 15 доцільно ввести субрахунок 156, який можна позначити як «Капітальні витрати на поліпшення основних засобів». Важливим моментом у побудові облікового процесу витрат на ремонт і модернізацію основних засобів є надання цієї інформації за групами основних засобів, сформованими для податкових цілей. Це важливо, оскільки точність податкового обліку таких поліпшень та база оподаткування податком на прибуток значною мірою залежать від повноти й достовірності

цієї інформації. Тому ми пропонуємо відкрити рахунки третього порядку до субрахунку 156, що дозволить оперативно отримувати детальну інформацію щодо обсягу та вартості проведених поліпшень у розрізі податкових груп основних засобів.

З метою систематизації обліку, рекомендується впровадження додаткових субрахунків, які відповідають різним інформаційним потребам для аналізу та контролю капітальних інвестицій на підприємстві. Для розкриття складових капітальних інвестицій запропоновано введення нових субрахунків до рахунку 15 (додаток Г).

Витрати, пов'язані із покращенням об'єктів основних засобів, слід накопичувати на дебеті рахунку 15 «Капітальні інвестиції» на відповідних підрахунках (631, 685, 377, 66, 65). Після завершення всіх робіт вони повинні бути зараховані із кредиту рахунку 15 на дебет рахунку 10 «Основні засоби» відповідно до кожного об'єкта, що був покращений.

Віднесення витрат на ремонт основних засобів в бухгалтерському обліку відбувається в залежності від функціонального призначення цих основних засобів, які були покращені. Це може відбуватися на дебеті рахунку 23 «Виробництво» або витратних рахунках класу 9 «Витрати діяльності», зокрема 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати» та 93 «Витрати на збут».

Проте, в залежності від умов виконання ремонтних робіт, якщо їх виконують підрядні організації, витрати відображаються на кредиті рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Якщо роботи виконуються власними силами, то такі витрати відображаються на кредиті рахунків 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», 20 «Виробничі запаси», 22 «Малоцінні швидкозношувані предмети», 65 «Розрахунки за страхуванням» і 66 «Розрахунки за виплатами працівникам».

Інформація про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, їх знос та капітальні інвестиції відображаються у першому розділі балансу,

який має назву «Необоротні активи». Актуальним питанням є відображення інформації про консервовані основні засоби у фінансовій звітності.

Консервація включає в себе ряд заходів, спрямованих на тривале збереження основних виробничих активів у випадку припинення виробничої та іншої господарської діяльності, з можливістю подальшого їх відновлення. Заходи з консервації основних засобів виконуються, коли їхнє використання виробничому процесі стає тимчасово не вигідним, але підприємство залишає можливість використовувати їх у майбутньому у власній господарській діяльності. Об'єкти основних активів, які тимчасово виводяться з експлуатації, не втрачають свого статусу основних засобів і, ще більше, не підлягають відчуженню від підприємства, тобто не змінюють власника.

Виключення об'єкта основних засобів з експлуатації у зв'язку з його консервацією може бути відображено в бухгалтерському обліку двома способами: шляхом створення додаткових субрахунків другого порядку для субрахунків 103-106 або фіксуванням цих основних засобів на відповідних рівнях детального обліку субрахунків 103-106. Одним з інформаційних ресурсів є фінансова звітність. Відображенні інформації про наявність та рух капітальних інвестицій у фінансовій звітності, наведенні в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Відображення інформації про рух основних засобів у звітності

назва та розділ форми звітності	назва статті	код рядка
Фінансова звітність		
Баланс (Звіт про фінансовий стан)	1 розділ «Необоротні активи»	Незавершені капітальні інвестиції 1005
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)	1 розділ «Фінансові результати»	Інші операційні витрати 2180
		Інші доходи 2240
Примітки до річної фінансової звітності	3 розділ «Капітальні інвестиції» 280-330	
	13 розділ «Використання амортизаційних відрахувань» 1300-1317	
Статистична звітність		
Звіт про капітальні інвестиції	Розділ 1. Розподіл капітальних інвестицій за видами активів 2000, 2100, 2300	
	Розділ 2. Розподіл капітальних інвестицій за джерелами фінансування 3100-3800	

Основними формами, що містять інформацію про капітальні інвестиції є форма 1 та форма 5. В Балансі відображення інформації здійснюється в першому розділі активів (р. 1005). Примітки до річної фінансової звітності не є самостійним звітом, а є, можна сказати, додатковим поясненням. Вони мають на меті роз'яснити показники, що відображені в інших частинах звіту, та надати користувачам фінансової звітності додаткові дані.

Сільськогосподарські підприємства, які складають звітність відповідно до національних положень, використовують форму № 5 для цього звіту. Суб'єкти господарювання, які ведуть облік за міжнародними стандартами, можуть уникнути подання цієї форми. Примітки до річної фінансової звітності за МСФЗ подаються у вільній формі.

Під час складання фінансової звітності бухгалтеру, окрім фінансових звітів та приміток, також доводиться працювати з різноманітними довідковими матеріалами і вносити власноруч інформацію в окремі розділи звітів. Підприємства можуть додавати статті зі збереженням їх назв і кодів рядків, які вручну вводяться при заповненні окремих форм звітності, якщо ці статті відповідають критеріям: інформація є суттєвою, і оцінка може бути достовірно визначена, відповідно до додатку 3 до НП(С)БО 1. У фінансовому звіті, а саме у Звіті про фінансовий стан (Балансі) ф. 1, інформація про капітальні вкладення представлена лише в одному рядку під номером 1005, який описує «Незавершені капітальні інвестиції».

Цей рядок відображає вартість незавершених будівельних проектів, в той час як управлінська звітність надає повну інформацію про вже здійснені капітальні вкладення, їх структуру і динаміку. Зазначимо, що ця інформація є конфіденційною та доступна лише обмеженому колу осіб. У фінансовому звіті також існує розділ, присвячений капітальним інвестиціям, який включає інформацію у Балансі та Примітках до річної фінансової звітності (розділ III «Капітальні інвестиції»).

Звіт про рух грошових коштів також відображає витрати на придбання нематеріальних активів у рамках інвестиційної діяльності, в рядку 3260 «Витрачання на придбання необоротних активів». Це включає виплати грошових коштів, пов'язані із придбанням (створенням) основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних активів, за винятком фінансових інвестицій.

Детальна інформація про реалізацію капітальних вкладень за рік наводиться у Примітках до річної фінансової звітності в розділі III «Капітальні інвестиції» у рядках 280–340, графа 3. У графі 4 цього розділу розкривається інформація про залишки капітальних вкладень на кінець року за видами та об'єктами капітальних вкладень. Також окремо подається інформація про капітальні вкладення у інвестиційну нерухомість (рядок 341) та фінансові витрати, включені до капітальних вкладень (рядок 342), здійснені протягом року.

З огляду на те, що під час зберігання в режимі консервації, обслуговування та розконсервації основних засобів основні заходи спрямовані на збереження цих об'єктів, витрати підприємства відповідно до пункту 15 НП(С)БО 7 «Основні засоби» включають витрати на підтримку об'єкта основних засобів у робочому стані. Тому витрати, пов'язані з консервацією основних засобів, повинні бути відображені згідно з пунктами 29 і 7 (абзац 2) НП(С)БО 16 «Витрати» як інші витрати. Для узагальнення інформації про ці витрати слід застосовувати субрахунок 977 «Інші витрати звичайної діяльності».

Відповідно, в фінансовій звітності ці витрати будуть відображені в складі витрат, що виникли під час звичайної діяльності, але не пов'язаної з операційною діяльністю (форма № 2, рядок 2270), а також у Примітках до річної фінансової звітності згідно з Наказом № 302 (форма № 5, рядок 630 «Інші доходи і витрати», колонка «Витрати»).

Таким чином, при складанні фінансової звітності витрати підприємства повинні бути представлені відповідно до вимог законодавства, щоб

забезпечити точність і зрозумілість інформації, дозволяючи власникам і іншим зацікавленим сторонам оцінити вплив цих витрат на фінансові результати діяльності підприємства. Це дає можливість приймати обґрунтовані рішення щодо ефективності утримання ресурсів. Отже, інформація про основні засоби стає важливою для учасників бізнес-процесу, а річний звіт дозволяє користувачам оцінити реальні зміни в фінансовому стані підприємства за звітний період.

2.3. Податкові аспекти обліку капітальних інвестицій

Облік основних засобів в Україні включає кілька важливих податкових аспектів, що регулюються Податковим кодексом України (ПКУ). Розглянемо ключові аспекти оподаткування основних засобів [53]:

1) амортизація. Згідно з ПКУ, для цілей оподаткування підприємства можуть використовувати прямолінійний, зменшуваного залишку, прискореного зменшуваного залишку, кумулятивний або виробничий метод. При цьому, для податкового обліку основні засоби діляться на групи (ПКУ, ст. 138), кожній із яких присвоюється мінімальний строк корисного використання. Для зменшення оподаткованого прибутку амортизація враховується як витрати підприємства.

2) податковий кредит та податкові зобов'язання з ПДВ:

- податковий кредит - якщо основні засоби придбані з ПДВ, підприємство має право включити сплачений податок до податкового кредиту.

- податкові зобов'язання. Якщо підприємство використовує основні засоби для господарської діяльності, нарахування податкових зобов'язань з ПДВ не виникає. Але при продажу або нецільовому використанні виникає обов'язок нарахувати податкові зобов'язання.

3) при продажу основних засобів слід визначити об'єкт оподаткування, враховуючи залишкову вартість, нараховану амортизацію, та суму доходу від продажу. Якщо вартість продажу перевищує залишкову вартість, різниця включається до оподатковуваного доходу.

4) облік ремонтів та модернізацій. Поточний ремонт можна відносити на витрати підприємства, що зменшує базу оподаткування. Якщо поліпшення основних засобів збільшує їхню вартість, підприємство має право амортизувати витрати на модернізацію.

5) якщо основні засоби виведено з експлуатації (ліквідація), їхню залишкову вартість можна включити до витрат, що зменшує оподатковуваний прибуток. Однак підприємство зобов'язане нарахувати податкові зобов'язання з ПДВ на залишкову вартість об'єкта при його ліквідації.

6) підприємства повинні правильно відображати інформацію про основні засоби в податкових деклараціях, включаючи дані про нараховану амортизацію, витрати на ремонт, доходи від продажу або ліквідації та інше.

Ці аспекти регулюються розділом III ПКУ і є основою для формування податкової бази підприємства щодо обліку основних засобів.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Фінансово-економічна характеристика підприємства

Аналіз фінансового стану підприємства передбачає вивчення його здатності підтримувати стабільну діяльність, забезпечувати дохідність і фінансову стійкість у довгостроковій перспективі. Загалом, завдання аналізу фінансового стану підприємства полягає в отриманні комплексної картини його фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності, прибутковості та ефективності управління ресурсами.

Майновий стан підприємства (табл. 3.1) відображається через склад, розподіл, структуру та зміни активів (власності) та пасивів (власного капіталу і зобов'язань).

Таблиця 3.1

Динаміка та структура майна підприємства ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр.

Види активів (майна)	2021 р		2022 р.		2023 р.		Зміни (+,-) 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	час- тки, в.п.	у %
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Майно - всього	229100	100,0	251130	100,0	275138	100,0	+46038	х	+20,1
1. Необоротні активи	79342	34,6	71810	28,6	62260	22,6	-17082	-12,0	-21,5
1.1. Основні засоби	79031	99,6	71447	99,5	61911	99,4	-17120	-0,2	-21,7
2. Оборотні активи	149758	65,4	179320	71,4	212878	77,4	+63120	+12,0	+42,1
2.1. Запаси	81990	54,7	115180	64,2	134180	63,0	+52190	+8,3	+63,7
2.1.1. Виробничі запаси	19865	24,2	12373	10,7	18989	14,2	-876	-10,1	-4,4
2.1.2. Незавершене виробництво	7815	9,5	9601	8,3	12598	9,4	+4783	-0,1	+61,2
2.1.3. Готова продукція та товари	54310	66,2	93206	80,9	102593	76,5	+48283	+10,2	+88,9
2.2. Поточні біологічні активи	688	0,5	657	0,4	963	0,5	+275	-	+40,0

Продовж. табл. 3.1

A	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.3. Поточна дебіторська заборгованість	26079	17,4	12005	6,7	24168	11,4	-1911	-6,1	-7,3
2.4. Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	39467	26,4	49006	27,3	49666	23,3	+10199	-3,0	+25,8
2.5. Інші оборотні активи	1534	1,0	2472	1,4	3901	1,8	+2367	+0,8	в 2,5 р.б.

Результати аналізу майна ТОВ «XXX» засвідчили про присутність як позитивних, так і негативних тенденцій у майновому стані господарюючого суб'єкта за інформацією активу балансу. Так у 2023 р. порівняно з 2021 р. вартість майна збільшилася на 46038 тис. грн (20,1 %), що свідчить про поліпшення майнового потенціалу суб'єкта господарювання. При цьому необоротні активи скоротилися на 17082 тис. грн (21,5 %), при цьому, вони представлені, переважно, основними засобами, вартість яких зросла на 17120 тис. грн., або на 21,7 %.

На ряду із скорочення вартості необоротних активів, спостерігається збільшення оборотних активів на 63120 тис. грн (на 42,11 %) спричинене зростанням вартості запасів на 52190 тис. грн (63,7 %), поточних біологічних активів – на 275 тис. грн (на 40 %), грошових коштів та їх еквівалентів – на 10199 тис. грн (на 25,8 %), вартості інших оборотних активів – на 267 тис. грн (2,5 рази) та скорочення суми поточної дебіторської заборгованості на 1911 тис. грн (7,3 %).

На зміну вартості запасів вплинуло зростання суми: незавершеного виробництва на 4783 тис. грн (на 61,2 %), готової продукції та товарів – на 48283 тис. грн (на 88,9 %) та скорочення вартості виробничих запасів – на 876 тис. грн (4,4 %).

В структурі майна ТОВ «XXX» в період з 2021 р. по 2023 р. переважають оборотні активи – 65,4, 71,4, 77,4% у 2021, 2022 та 2023 рр.

Графічно динаміку майна ТОВ «ХХХ» за 2021 – 2023 рр. представлено на рис. 3.1.

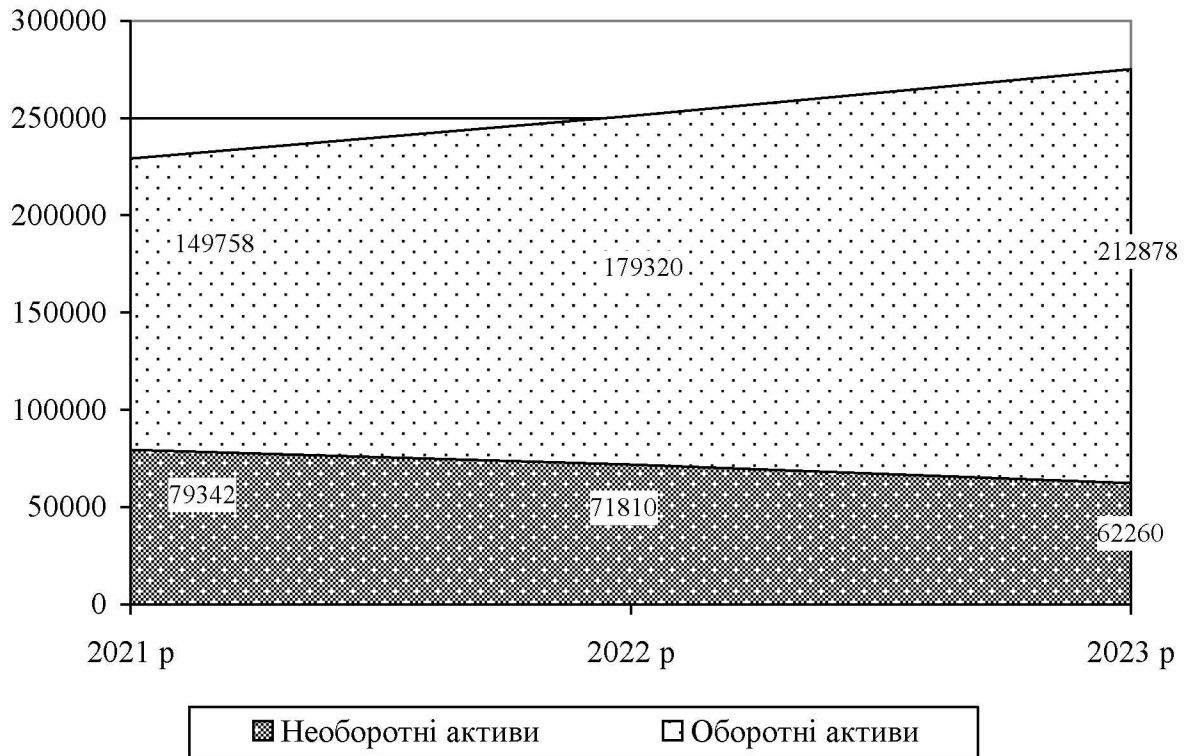

Рис. 3.1. Динаміка та структура активів ТОВ «ХХХ» за 2021 - 2023 рр., тис. грн

Аналіз джерел формування майна (капіталу) господарюючих суб'єктів, в тому числі і ТОВ «ХХХ», провадиться з використанням скороченого аналітичного балансу, що формується з вихідного балансу через об'єднання в окремі групи однорідних за складом та економічним змістом статей.

Аналіз капіталу ТОВ «ХХХ» за 2021 – 2023 рр. представлено в табл. 3.2.

За результатами проведеного в табл. 3.2 аналізу можна зробити ряд висновків. Власний капітал ТОВ «ХХХ» збільшився в 2023 р. порівняно з 2021 р. на 2726 тис. грн (на 19,2 %), що є позитивним для підприємства. Не дивлячись на вартісне збільшення власного капіталу, в структурі джерел формування капіталу його частка скоротилася з 97 до 96,3 %, що є негативним і свідчить про зниження залежності ТОВ «ХХХ» від

зовнішніх джерел, хоча таке скорочення не є суттєвим з позиції фінансової стійкості.

Таблиця 3.2

**Динаміка та структура джерел формування капіталу
ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр.**

Види пасивів (джерел формування капіталу)	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни, (+/-) 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	частк и, в.п.	у %
Капітал - всього	229100	100,0	251130	100,0	275138	100,0	+46038	х	+20,1
1. Власний капітал	222145	97,0	242517	96,6	264871	96,3	+42726	-0,7	+19,2
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	2727	1,2	2727	1,1	2727	1,0	-	-0,2	-
1.2. Нерозподілений прибуток	62598	28,2	25962	10,7	27945	10,6	-34653	-17,6	-55,4
2. Зобов'язання і забезпечення	6955	3,0	8613	3,4	10267	3,7	+3312	+0,7	+47,6
2.1. Поточні зобов'язання і забезпечення	6955	100,0	8613	100,0	10267	100,0	+3312	-	+47,6
2.1.1. Поточна кредиторська заборгованість	804	11,6	3385	39,3	1879	18,3	+1075	+6,7	в 2,3 р.б.

За 2021 - 2023 рр. спостерігається скорочення нерозподіленого прибутку на 34653 тис. грн (на 55,4 %). Збільшення зобов'язань та забезпечень ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр. склало 3312 тис. грн (47,6 %).

Зобов'язання та забезпечення представлені виключно поточними. Частка поточної кредиторської заборгованості ТОВ «XXX» зросла на 6,7 в.п. В загальному ж цей показник за досліджуваний період також зріс - на 1075 тис. грн (в 2,3 рази) і може свідчити про погіршення розрахунків з кредиторами.

Графічно динаміку капіталу ТОВ «XXX» представлено на рис. 3.2.

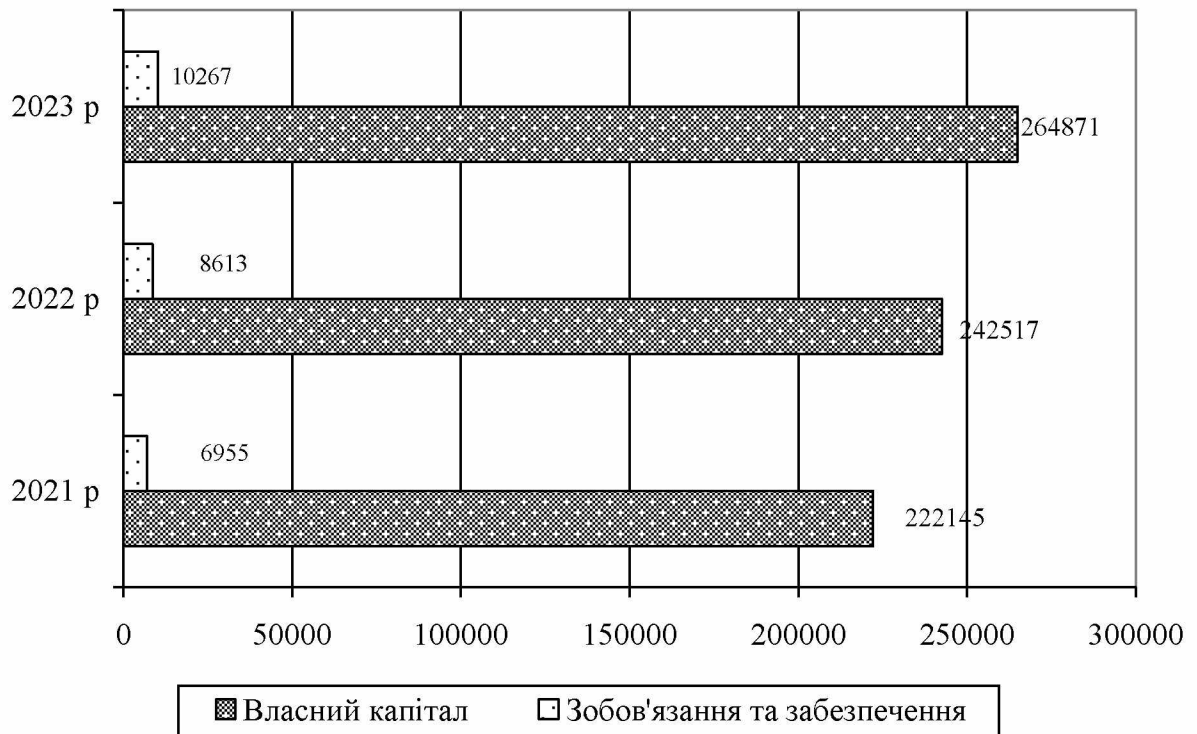

Рис. 3.2. Динаміка капіталу ТОВ «XXX» в 2021 - 2023 рр.,
тис. грн

Одним із показників, який описує фінансовий стан господарюючих суб'єктів є підтримання стабільності з позиції довгострокової перспективи, тобто його фінансова стійкість. Для ТОВ «XXX» оцінку показників фінансової стійкості представлено додатку К.

Виконані в додатку К розрахунки свідчать, що ТОВ «XXX» мало високий рівень фінансової стійкості у 2021 - 2023 рр., хоча в динаміці показників має неоднозначні тенденції.

Так, фактичне значення коефіцієнта автономії вказує на те, що на кінець 2023 р. питома вага власного капіталу у валюті балансу становить 96,3 %, що на 0,7 пунктів вище порівняно з 2021 р. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу відповідно зріс з 0,030 до 0,037 і свідчить про зниження рівня фінансової залежності ТОВ «XXX» від кредиторів.

Коефіцієнт фінансової стабільності вказує, що на одну гривню власного капіталу у 2021 р. припадає близько 32 позикового капіталу і має тенденцію до скорочення і в 2023 р. становив близько 26 грн. Його

віддалення від 1 може свідчити, що власники здійснюють фінансування у свою діяльність.

В цілому динаміка показників структури джерел формування капіталу ТОВ «ХХХ» за 2021 – 2023 рр. (додаток К) свідчить про підвищення рівня фінансової стійкості.

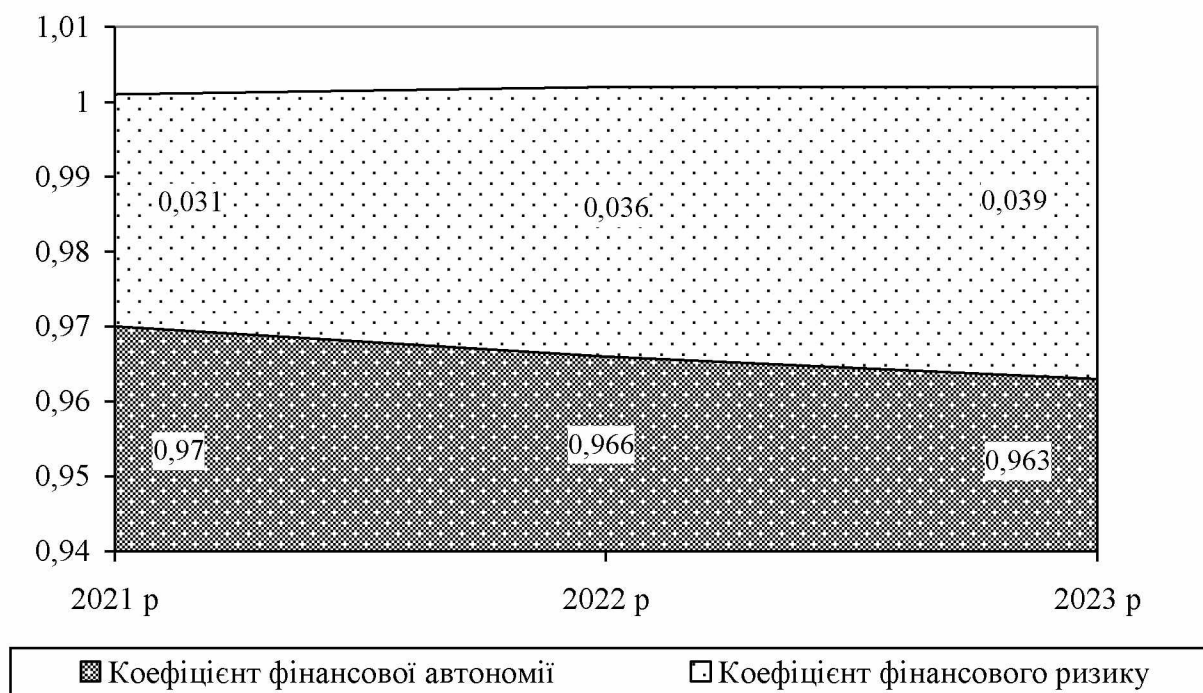

Рис. 3.3. Динаміка коефіцієнту автономії та концентрації позикового капіталу ТОВ «ХХХ» Полтавського району за 2021 – 2023 рр.

Значення коефіцієнтів маневреності власного капіталу ТОВ «ХХХ» (0,643, 0,704, 0,765) більше нормативного, а отже, це означає, що підприємство має дуже високі можливості для фінансування своєї виробничої діяльності.

Коефіцієнти забезпеченості оборотних активів та запасів власними оборотними коштами вказують на те, що в період з 2021 по 2023 рр. підприємство має високий рівень фінансового забезпечення власними оборотними коштами. Досліджувані показники хоч і мають негативну динаміку (скоротився на 0,002), проте значно більші за нормативні значення (0,954, 0,952, 0,952).

Коефіцієнт майна виробничого призначення скоротився з 0,469 до 0,346, що свідчить про те, що ТОВ «XXX» знижує свою фінансову стійкість з погляду забезпеченості активами основної виробничо-господарської діяльності.

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні також скоротився з 0,345 до 0,225. Це вказує про скорочення відсотку основних засобів у валюті балансу. Коефіцієнт нагромадження амортизації свідчить про те, що рівень зношеності основних засобів ТОВ «XXX» зріс з 48,8 % у 2021 р. до 61,7 % у 2023 р., що свідчить про підвищення рівня зношеності майна.

Здійснимо оцінку рівня витрат ТОВ «XXX» в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

**Динаміка та структура операційних витрат за елементами
ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр.**

Види витрат	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+, -) 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн.	у % до підсу- мку	сума, тис. грн.	у % до підсу- мку	сума, тис. грн.	у % до підсу- мку	суми, тис. грн.	частки, в.п.	у %
Матеріальні затрати	50978	55,4	68542	64,2	87265	67,9	+36287	+12,5	+71,2
Витрати на оплату праці	8214	8,9	8341	7,8	11283	8,8	+3069	-0,1	+37,4
Відрахування на соціальні заходи	1995	2,2	2008	1,9	2018	1,6	+23	-0,6	+1,2
Амортизація	12501	13,6	12555	11,8	12309	9,6	-192	-4,0	-1,5
Інші операційні витрати	18375	20,0	15260	14,3	15662	12,2	-2713	-7,8	-14,8
Разом	92063	100,0	106706	100,0	128537	100,0	+36474	x	+39,6

Оцінка операційних витрат ТОВ «XXX» за елементами дає можливість зробити наступні висновки: загальна сума операційних витрат за досліджуваний період зросла на 36474 тис. грн або на 39,6 % (рис. 3.4).

Ця зміна спричинена зростанням: обсягу матеріальних затрат на 36287 тис. грн або на 71,2 %, витрат на оплату праці на 3069 тис. грн на 37,4 %, суми відрахувань на соціальні заходи на 23 тис. грн або на 1,2 % та скороченням; суми амортизації на 2713 тис. грн або на 14,8 % та суми інших операційних витрат на 2713 тис. грн (на 14,8 %).

Протягом досліджуваного періоду (2021 -2023 рр.) найбільшу питому вагу займали: матеріальні витрати 55,4, 64,2, 67,9 % відповідно.

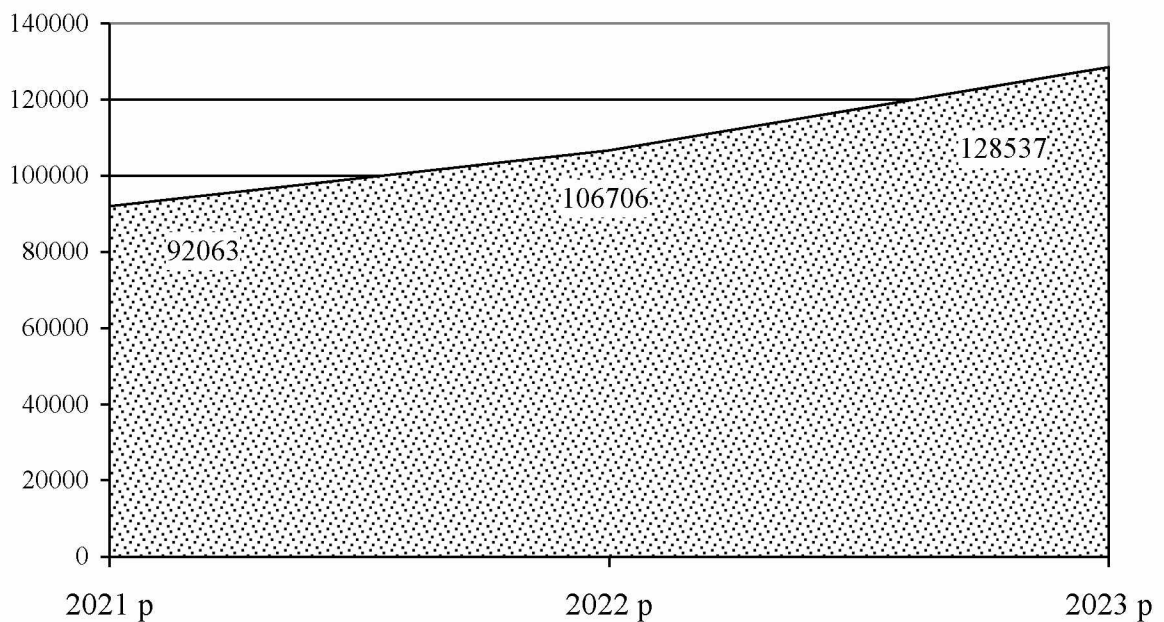

Рис. 3.4. Динаміка операційних витрат за елементами ТОВ «XXX» за 2021 - 2023 рр., тис. грн

Основні джерела інформації для аналізу фінансових результатів прибутку включають дані синтетичного і аналітичного бухгалтерського обліку за рахунками результатів, фінансову звітність та внутрішню управлінську звітність.

У табл. 3.5 проведено аналіз формування, структури та динаміки показників доходів, витрат і фінансових результатів діяльності ТОВ «XXX» на основі інформації з форми 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».

Таблиця 3.5

Динаміка і структура доходів, витрат та фінансових результатів діяльності ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр.

Показник	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни 2023 р. до 2021 р.	
	сума, тис. грн	частка, %	сума, тис. грн	частка, %	сума, тис. грн	частка, %	суми, тис. грн	у %
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	132721	x	74361	x	132623	x	-98	-0,1
Операційні витрати у тому числі:	72527	100,0	60124	100,0	107949	100,0	+35422	+48,8
а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	58768	81,0	47106	78,3	88770	82,2	+30002	+51,1
б) адміністративні витрати	5156	7,1	6174	10,3	14418	13,4	+9262	в 2,8 р.б.
в) витрати на збут	5609	7,7	5791	9,6	3052	2,8	-2557	-45,6
г) інші операційні витрати	2994	4,1	1053	1,8	1709	1,6	-1285	-42,9
Валовий прибуток («-» збиток)	73953	x	27255	x	43853	x	-30100	-40,7
У % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	x	55,7	x	36,7	x	33,1	x	x
Інші операційні доходи	2332	x	11532	x	2469	x	+137	+5,9
Фінансовий результат від операційно діяльності	62526	x	25769	x	27143	x	-35383	-56,6
Фінансові та інвестиційні доходи	72	x	193	x	802	x	+730	в 11,1 р.б.
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	62598	x	25962	x	27945	x	-34653	-55,4
Чистий фінансовий результат	62598	x	25962	x	27945	x	-34653	-55,4
У % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	x	47,2	x	34,9	x	21,1	x	x
У % до валового прибутку	x	84,6	x	95,3	x	63,7	x	x

За даними табл. 3.5 у 2023 р. порівняно з 2021 р. чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ «XXX» скоротився на 98 тис. грн (на 0,1 %), а операційні витрати навпаки зросли – на 35422 тис. грн або на 48,8 %, у тому числі за рахунок зростання собівартості реалізації – на

30002 тис. грн (на 51,1 %), адміністративних витрат – на 9262 тис. грн (в 2,8 рази) та скорочення обсягів витрат на збут і інших операційних витрат на 2557 тис. грн (на 45,6 %) та 1285 тис. грн (на 42,9 %) відповідно.

Результатом такої динаміки стало скорочення валового прибутку на 30100 тис. грн (або на 40,7 %). Скорочення обсягів інших операційних доходів на 137 тис. грн (на 5,9 %) спричинило скорочення фінансового результату від операційної діяльності на 56,6 %.

Не дивлячись на зростання обсягів фінансових та інвестиційних доходів (з 82 до 802 тис. грн), прибуток до оподаткування ТОВ «ХХХ» скоротився з 62598 тис. грн у 2021 р. до 27945 тис. грн у 2023 р., що становить 55,4 в.п.

У 2021 - 2023 р. чистий прибуток співпадає з прибутком до оподаткування. Динаміку показників чистого доходу та операційних витрат ТОВ «ХХХ» за 2021 - 2023 рр. наведено на рис. 3.5.

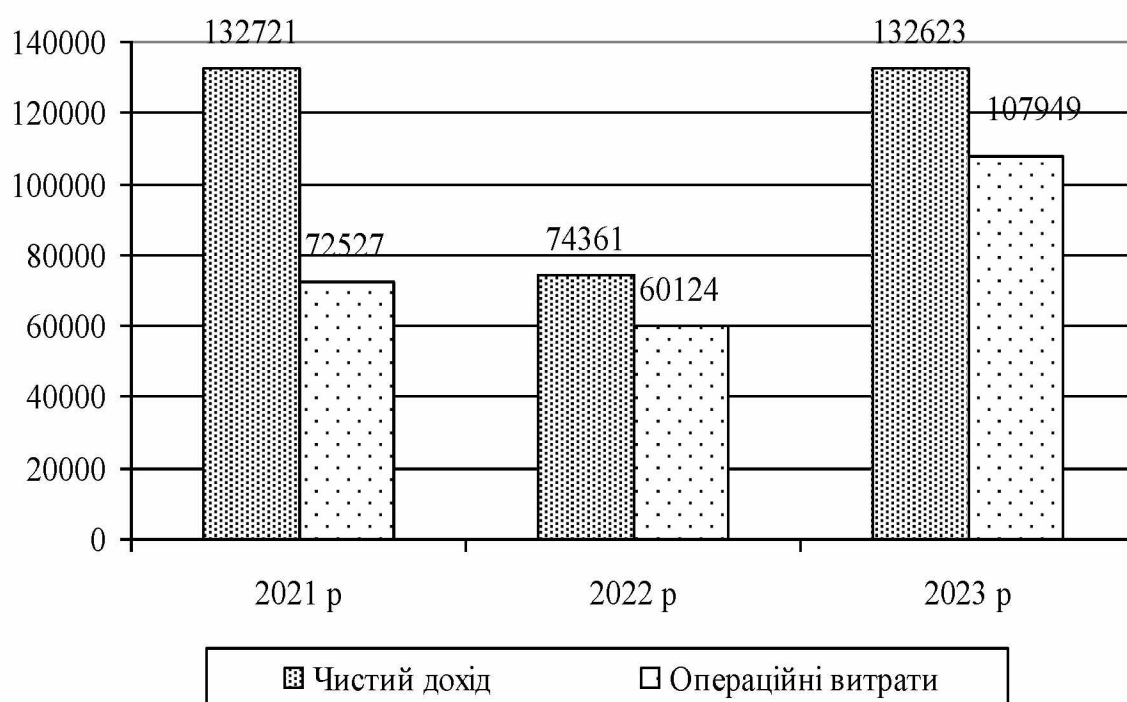

Рис. 3.5. Динаміка чистого доходу, операційних витрат та чистого фінансового результату ТОВ «ХХХ» за 2021 – 2023 рр.

У 2021 р. частка чистого прибутку в чистому доході від реалізації

становила 10,8 %, а у валовому прибутку – 51,9 %. У 2022 р. ці показники підвищилися відповідно до 45,7 та 89,5 %, а в 2023 р. знизилися до 7,3 та 43,4 % відповідно.

Якщо компанія може забезпечити вищий рівень прибутковості на інвестований капітал, ніж той, який вона сплачує за отримані кредитні ресурси, використовуючи позикові кошти, вона може збільшити контроль над грошовими потоками, розширити свою діяльність і підвищити прибутковість власного капіталу. Однак важливо враховувати, що зі зростанням частки позикового капіталу у структурі капіталу збільшується ризик зниження фінансової стабільності та здатності погашення зобов'язань компанією. Крім того, прибутковість загальних активів може зменшитися через виплату відсотків за використання кредитів.

3.2. Ретроспективний аналіз капітальних інвестицій

Оцінка рівня капітальних інвестицій ТОВ «Оріон Молока» проводиться з використання даних форми 5 (додатки Д.3, Є.3, Ж.3).

Таблиця 3.6

Динаміка надходження основних засобів ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр.

Вид основних засобів	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни 2021 р. до 2023 р. (+;-)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у %
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Будинки, споруди та передавальні пристрої	3339	21,0	-	-	-	-	-3339	-21,0	-100,0
Машини та обладнання	11383	71,7	4886	98,0	1812	65,7	-9571	-6,0	-84,1
Транспортні засоби	33	0,2	-	-	39	1,4	+6	+1,2	+18,2

Продовж. табл. 3.6

A	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Інструменти, прилади, інвентар	1126	7,1	98	2,0	909	32,9	-217	+25,8	-19,3
Всього	15881	100,0	4984	100,0	2760	100,0	-13121	x	-82,6

Вартість основних засобів ТОВ «XXX», що надійшли, показала їх скорочення на 13121 тис. грн (на 82,6 %).

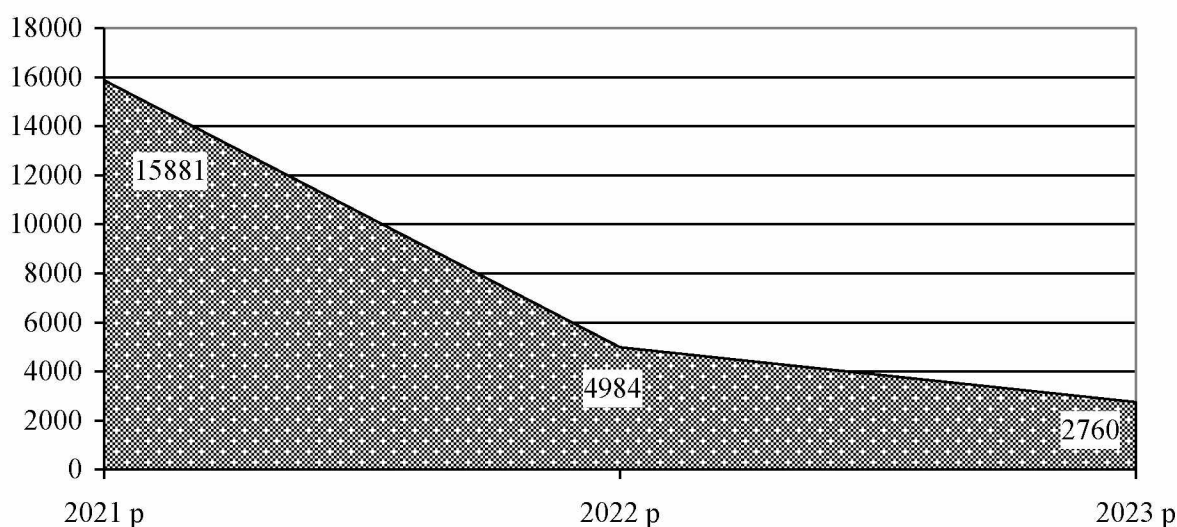

Рис. 3.6. Динаміка капітальних інвестицій ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр.

На це вплинуло скорочення обсягів надходження вартості будівель та споруд (на 3339 тис. грн (на 100 %), машин та обладнання (на 9571 тис. грн або на 84,1 %), інструментів, приладів, інвентарю (на 217 тис. грн або на 19,3 %) та зростання вартості транспортних засобів на 6 тис. грн (на 18,2 %).

За даними Приміток ТОВ «XXX» здійснено оцінку напрямів використання амортизаційних відрахувань за 2020 – 2022 рр. (табл. 3.7).

Оцінка використання амортизаційних відрахувань ТОВ «XXX» міста Решетилівка за 2021 – 2023 рр. засвідчила скорочення їх нарахованої суми на 190 тис. грн (1,5 %).

**Динаміка нарахованої амортизації ТОВ «XXX»
за 20210 – 20232 рр.**

Види основних засобів	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+, -) 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	частки, в.п.	у %
Будинки, споруди та передавальні пристрої	1665	13,3	1838	14,7	1822	14,8	+157	+1,5	+9,4
Машини та обладнання	9156	73,3	8954	71,4	8689	70,7	-467	-2,7	-5,1
Транспортні засоби	1296	10,4	1289	10,3	1256	10,2	-40	-0,2	-3,1
Інструменти, прилади, інвентар	317	2,5	413	3,3	491	4,0	+174	1,5	+54,9
Інші основні засоби	52	0,4	48	0,4	38	0,3	-14	-0,1	-26,9
Всього	12486	100,0	12542	100,0	12296	100,0	-190	x	-1,5

Використання суми амортизаційних відрахувань за 2021 – 2023 рр. не було, що свідчить про неефективну амортизаційну політику ТОВ «XXX» міста Решетилівка.

3.3. Аналіз інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання та шляхи її підвищення

Інвестиційна привабливість підприємства представляє собою комплексну оцінку його перспективного розвитку, потенційного обсягу та можливостей збуту продукції, ефективності використання активів і їх ліквідності, а також фінансової стійкості та платоспроможності. Іншими словами, це можна охарактеризувати як вигідність вкладення в підприємство вільних грошових коштів.

Оцінка інвестиційної привабливості в авторських методиках передбачає аналіз кількох ключових аспектів. Більшість таких методик включають у себе:

- оцінку інвестиційного клімату держави;
- аналіз привабливості галузі для інвестицій;
- комплексний аналіз інвестиційної привабливості конкретного підприємства. Це охоплює оцінку його економіко-фінансового стану за різними показниками, що залежать від обраної методики

Дослідження інвестиційної привабливості підприємства базується на загальному аналізі компанії, вивченні її фінансового стану та розрахунках показників інвестиційної привабливості.

Для аналізу інвестиційної привабливості компанії запропоновано використовувати рейтинг на основі показників, які найчастіше використовуються та на найкращий спосіб відображають фінансовий стан. Проведемо їх оцінку, а отримані результати внесемо в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Розрахунок рейтингового показника інвестиційної привабливості

Показник	2021 р.		2022 р.		2023 р.	
	значення	кількість балів	значення	кількість балів	значення	кількість балів
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	5,675	20,0	5,690	20,0	4,837	20,0
Коефіцієнт швидкої ліквідності	9,645	18,0	7,371	18,0	7,571	18,0
Коефіцієнт поточної ліквідності	21,532	16,5	20,820	16,5	20,734	16,5
Коефіцієнт автономії	0,970	17,0	0,966	17,0	0,963	17,0
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	0,954	15,0	0,952	15,0	0,952	15,0
Коефіцієнт фінансової незалежності в частині формування запасів і витрат	0,276	8,0	0,287	9,0	0,245	7,0
Кількість балів	x	94,5	x	95,5	x	93,5
Клас	x	I клас	x	I клас	x	I клас

За бальною оцінкою інвестиційної привабливості, ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр. відноситься до I класу (стійкий фінансовий стан, ймовірність банкрутства мінімальна, інвестування доцільне).

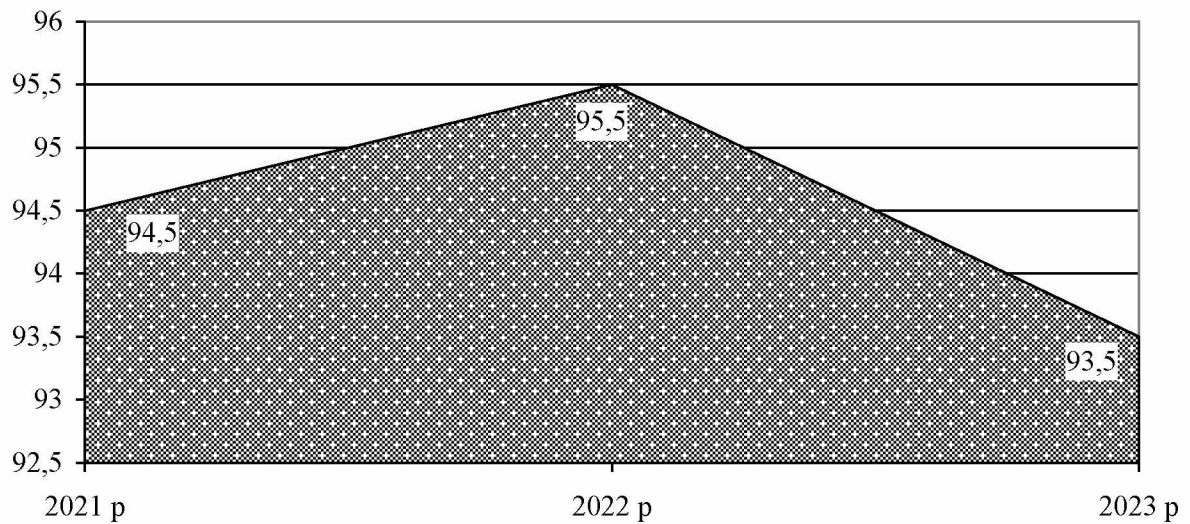

Рис. 3.7. Динаміка рейтингового показника інвестиційної привабливості ТОВ «XXX» за 2021 – 2023 рр.

У сільському господарстві, до якого відноситься досліджуване ТОВ «XXX», капітальні інвестиції мають бути спрямовані на покращення родючості земель, придбання сільгосптехніки та автотранспорту, будівництво і обладнання місць для зберігання та переробки урожаю, а також на виробництво тваринницької продукції.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження в кваліфікаційній роботі були зроблені такі висновки: Капітальні інвестиції можна розглядати з двох основних аспектів: з фінансової точки зору інвестиції – це активи або кошти, що вкладуються в підприємницьку діяльність з метою отримання прибутку; з економічного погляду вони є витратами на створення, розширення, реконструкцію або технічне переозброєння основного та оборотного капіталу. У науковій літературі та в законодавстві не існує чіткого визначення терміна «капітальні інвестиції». На нашу думку, це поняття варто трактувати як витрати на придбання або створення необоротних активів у процесі інвестиційної діяльності підприємства. Наше визначення відрізняється тим, що конкретизує:

- по-перше, напрями витрат – це придбання у постачальників або будівництво, розширення, виготовлення об'єктів власними силами;

- по-друге, конкретні об'єкти витрат – необоротні активи, що приносять економічні вигоди в майбутньому, відповідно до чинного законодавства та національних стандартів бухгалтерського обліку;

- по-третє, інвестиційні витрати капітального характеру пов'язані з інвестиційною діяльністю підприємства в цілому, що відрізняє наше визначення від інших теоретичних і практичних трактувань.

Капітальні інвестиції поділяються на різні види, які можна класифікувати за такими ознаками: за видами вкладень, призначенням, способом організації, структурою, ступенем готовності, формами відтворення. Методи оцінки капітальних інвестицій відіграють ключову роль у системі їх обліку. Від коректності оцінки таких інвестицій залежить точність відображення витрат, доходів і прибутків (збитків) підприємства. Методи оцінки можна умовно поділити на дві групи: консервативні та динамічні. Консервативні методи ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку, тому на момент оцінки вони досить точні. Однак ці методи не

враховують фактор часу, ринкову кон'юнктуру, рівень інфляції та інші змінні. До консервативних методів оцінки капітальних інвестицій відносяться методи оцінки за історичною собівартістю, нормативними витратами, первісною і залишковою вартістю. До динамічних методів відносяться оцінка за поточною, чистою, справедливою та дисконтованою вартістю, а також експертна оцінка. Ці методи засновані на ринкових принципах і орієнтовані на майбутні доходи. Динамічні методи оцінки капітальних інвестицій є більш гнучкими і краще пристосованими до постійних змін у ринковому середовищі, порівняно з консервативними методами.

Дослідження було проведено на матеріалах ТОВ «XXX». Оцінка фінансово-господарської діяльності свідчить про позитивні тенденції в роботі підприємства на більшості досліджених об'єктів.

Згідно чинного законодавства, на підприємстві ведеться бухгалтерський облік, а основні положення щодо його організації викладені в наказі про облікову політику. Досліджуване підприємство використовує автоматизовану форму обліку.

Ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової і статистичної звітності на ТОВ «XXX» здійснюється на підставі нормативно-правових документів, що розробляються органами, на які покладено обов'язки регулювання у країні питань обліку і звітності. Це дає змогу вести бухгалтерський облік і складати фінансову звітність за єдиними принципами й формою і таким чином забезпечувати порівнянність облікової інформації.

Рахунок 15 «Капітальні інвестиції» використовується для обліку витрат, пов'язаних з придбанням або створенням матеріальних та нематеріальних необоротних активів. Збільшення витрат на придбання або створення цих активів відображається на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» за дебетом, а їх зменшення - за кредитом.

Одним з інформаційних ресурсів є фінансова звітність. Основними формами, що містять інформацію про капітальні інвестиції є форма 1 та

форма 5. Крім того, інформація щодо наявності та джерел фінансування капітальних інвестицій наводить в формі 2 статистичної звітності «Звіт про капітальні інвестиції».

Динаміка з капітальних інвестицій ТОВ «ХХХ» засвідчила скорочення їх обсягів досліджуваних період на 13121 тис. грн (або на 82,6 %). За досліджуваний період капітальні інвестиції були в – придбання (створення) машин та обладнання, електронної та комп'ютерної техніки.

Оцінка використання амортизаційних відрахувань ТОВ «ХХХ» за 2021 – 2023 рр. засвідчила скорочення їх нарахованої суми на 190 тис. грн (1,5 %). Використання суми амортизаційних відрахувань за 2021 – 2023 рр. не було, що свідчить про неефективну амортизаційну політику ТОВ «ХХХ».

За бальною оцінкою інвестиційної привабливості, ТОВ «АГРОТЕХСЕРВІ» за 2021 – 2023 рр. відноситься до 1 класу (стійкий фінансовий стан, ймовірність банкрутства мінімальна, інвестування доцільне).

З метою підвищення ефективності ведення бухгалтерського обліку на підприємстві варто здійснити такі дії:

- удосконалення наказу про облікову політику, в частині щодо елементів капітальних інвестицій основних засобів;
- здійснювати контроль за своєчасним заповненням інвентарних карток;
- доповнити рахунок 15 «новими» субрахунками;
- доцільно змінити метод нарахування амортизації;
- впровадити до використання графік документообігу;
- удосконалити методику обліку витрат на ремонти основних засобів, що підвищить ефективність управління витратами;
- розробити чітку стратегію відтворення основних засобів.